

דבריו הכנסת

13

יג/מושב ראשון ישיבות ל"ב - ל"ד / כ"ג - כ"ה בכסליו התשמ"ה / 17 - 19 בדצמבר 1984

הישיבה השלושים-ושתיים של הכנסת האחת-עשרה

יום שני, כ"ג בכסליו התשמ"ה (17 בדצמבר 1984)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

א. דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לחברי הפרלמנט האירופי; דברי יושב-ראש הכנסת לציון שבוע ההזדהות עם יהודי ברית-המועצות

המדעית-הטכנולוגית של מערכות מתחכמות, המציב את ישראל בין המדינות המתקדמות בעולם, ומצביע על כיווני התפתחותה של הכלכלה שלנו בעתיד.

חברי הכנסת, בפגישתי אחמול עם חברי המשלחת המכובדת הבעתי בפניהם תודה והערכה על עמדתם התקיפה, על מאבקם העקבי ועל ההחלטות המתקבלות בפרלמנט האירופי מדי שנה בשנה בזכות מאבקם של היהודים בברית-המועצות, ובמיוחד בזכות מאבקם לעלות לארץ ולהתאחד עם בני משפחותיהם ועם בני עמם בישראל. עוד אדבר בנושא זה של יהדות ברית-המועצות בהמשך דברי היום.

כמו כן, הבעתי בפניהם תודה והערכה על דאגתם ופעולתם למען שארית הפליטה בארצות ערב, במיוחד בסוריה ובתימן.

בשהותם בתוכנו כאן, בכנסת, עדים הם למערכת הדמוקרטית שלנו בפעולתה - מערכת, שלדאבון הלב היא עדיין יחידה בחלק זה של העולם - על בסיס ההרכב המגוון של המשלחת שלנו, והדעות השונות שהציגה בפניהם.

קיום דיאלוגים פרלמנטריים כאלה אחת לשנה מאפשר שיחה מלב אל לב, אך אין להסתפק בכך, כשל ריבויים ומורכבותם של הנושאים, לפיכך העליתי בפני אורחיו את המחשבה, כי להבא אל לנו להסתפק באירוע שנת, אלא הצעתי שגם ניצור מגעים בין מפגש אחד למשנהו, כדי להדק עוד יותר את קשרינו עם עמיתינו בדמוקרטיות של אירופה. אני מאמין ומקווה שאותנו נחקם בכיוון זה.

צעד מבורך בכיוון זה הוא ביקורו המיוחד של נשיא המדינה, מר חיים חרצוג, בחודש פברואר 1985, שבו הוא יישא דברים מעל בימת הפרלמנט האירופי.

ולסיום, אני מאחל לאורחיו המכובדים דיונים פוריים ושהות נעימה בישראל.

En conclusion, Mr. Le President, je vous souhaite a vous et a tous nos invites distingues de fructueuses discussions et un agreable sejour en Israël.

היו"ר ש' הלל:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

בפתח ישיבה זו רצוני לקדם בברכה מהם, בשמי ובשמכם, את פני המשלחת של הפרלמנט האירופי לקשרים עם ישראל, שהגיעה אלינו בראשותו של מר רוג'ר פז'רדי (Roger Fajardie) מצרפת.

אנו רואים בסיפוק את קיום הדו-שיח השנתי בין הכנסת לפרלמנט האירופי, בירושלים ובשטרסבורג לסירוגין, והיום אנו עומדים במרכזו של הדיאלוג העשירי.

בכל שנה חולקים אנו עם אורחיו הנכבדים את הבעיות המדיניות והכלכליות של מדינת ישראל, תוך שימת דגש מיוחד בקשיים שיעמדו בפנינו עם הצטרפותו של ספרד ופורטוגל לשוק המשותף, הצטרפות זו, שעליה אנו מברכים, כאשר יש בה ביטוי לחיזוק הקהילייה הדמוקרטית באירופה. מחייבת לדעתנו, את מדינת השוק לעמוד על משמר זכויותיה הלגיטימיות של ישראל לכל תופע החקלאות שלנו, ענף שקנה לו מוניטין בעולם כולו בשל רמת התוצרת שלו ושכלוליו הטכנולוגיים. אך מעבר לצד הכלכלי יש לציין, כי החקלאות שלנו, לרבות הייצוא החקלאי, מסמלת את אחד הערכים הנמצאים ביותר בתקומתנו הלאומית: כיבוש האדם לעבודה והפרחת הארץ, שעמדה בשיממונה במשך דורות רבים. כמלה אחת: זוהי תמציתה של הציונות.

יתר על כן, מאחר שהפרלמנט האירופי אינו רק מסגרת כלכלית-מסחרית, אלא גם מסגרת של מדינות בעלות משטר ותפיסת עולם דמוקרטית, הרי צירופה של ספרד לקהילייה האירופית כיום מציב בפני הפרלמנט האירופי שאלה מוסרית וערכית נוספת, ובפגישתי אחמול, עם חברי המשלחת העלתית בעיה זו. עד היום אין ספרד מקיימת יחסים דיפלומטיים עם ישראל, בניין לחץ וסחטנות. השלמה עם התרמה כזו כמוה כפיתוח בערכים שעליהם מושחת הפרלמנט האירופי.

לבד משיתופם של אורחינו-עמיתינו האירופיים בדאגותינו בתחום הביטחוני-המדיני ובמישור הכלכלי, בחרנו להציג בפניהם גם מקצת הישגיה של מדינת ישראל, וכללנו בתוכניתם ביקורי היכרות במפעלים בתחום הפיתוח

חוברת י"ג, ישיבה ל"ב

— דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לחברי הפרלמנט האירופי; דברי יושב-ראש הכנסת לציון שבוע החודשות עם יהודי ברית-המועצות; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הצעה לסדר-היום —

נובמבר שנה זו יצאו מברית-המועצות 805 יהודים, לעומת 1,314 בשנת 1983 ולמעלה מ-51,000 בשנת 1979, שנה השיא. כמו כן, עוקבים אנו בדאגה ובזעם אחר גל הדיפות והמאסרים, שגבר בשנה האחרונה ונועד לדכא את פעילי העלייה.

הכנסת בישראל, מוסדות השלטון, הציבור בישראל ופוזורות העם היהודי בכל העולם החופשי ימשיכו לנהל מאבק בלתי נלאה, בגלוי ובחשאי, כדי לפרוץ שוב את נתיבי החופש שנחסם על-ידי השלטונות בברית-המועצות. אנו יודעים, כי האזניים והלב היהודיים בברית-המועצות כרויים לכל סימן, מלה ופעולה למענם, פה ובעולם.

בשם הכנסת אני משגר להם הבטחה, כי לא נחסוך שום מאמץ כדי לקדם את מאבקם. שהוא מאבקנו שלנו. מאבק השיבה של העם היהודי לארצו. כמתבקש ממהות קיומה של מדינת ישראל, וברוח הדברים הכתובים במגילת העצמאות.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לעבודה (תיקון), התשמ"ה—1984, מאת קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק סגירת מפעלים, התשמ"ה—1984, מאת חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), התשמ"ה—1984, מאת חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה) (תיקון), התשמ"ה—1984, מאת חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק שירות המרדנה (גמלאות) (תיקון) (שמירת ערכן של הגמלאות), התשמ"ה—1984, מאת חבר הכנסת חייקה גרוסמן; ריאיון צבן; הצעת חוק שיפוט בענייני גיור, התשמ"ה—1984, מאת חבר הכנסת אהרן אבוחצירא; הצעת חוק לתיקון פקודת הניקיון (נוסח חדש), התשמ"ה—1984, מאת חבר הכנסת מיכאל רייסר.

עוד הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: סגירתם של עשרה מגרשי כדורגל.

ג. הצעה לסדר-היום

תקציבי פיתוח לערי פיתוח

הפיתוח — וכמובן גם הנגב, אשר לפיתוחו ולדאגותיו אני שותף כבר 27 שנים מתוך 32 השנים שאני חי בארץ הזאת — אני רוצה לומר שמה שמתחולל היום, במיוחד בערי התפארת של מדינת ישראל — הן ערי הפיתוח — חייב להדליק אצלנו, אדוני היושב-ראש, אור אדום.

אין דבר חמור יותר, כואב יותר ומתסכל יותר מאשר להיות אדם, מוכשל, ללא עיסוק, המסתובב ברחובות. אני יודע שבשנים האחרונות — ואני יכול אפילו לומר, כדי שלא לפגוע באיש, בשמונה-תשע השנים האחרונות — ערי הפיתוח הוזנחו, לצערי, לא הוקמו בהן מפעלים.

יש בהחלט צורך לאומי בתיקון כל הצדדים של כלכלת מדינת ישראל. אבל להביא את הכלכלה ולהחליש את החברה בארץ — זה דבר מסוכן, המחייב אותנו לחשוב באופן רציני האם עלינו להזניח את החברה, ובעיקר את החלקים החלשים של החברה, ולהיאבק ולהתרכז בהבראתה של הכלכלה בלבד.

לכן, רבותי חברי הכנסת, דברי היום הם המשך לחמש הצעות לסדר-היום שהעליתי בחודש האחרון בכנסת: על

In conclusion, Mr. President, I wish our honoured guests fruitful discussions and a pleasant stay in Israel. Thank you very much.

חברי הכנסת, בימים אלה מתקיים בישראל שבוע ההזדהות עם הגולה היהודית בברית-המועצות. כנסת ישראל, כמו העם כולו, עוקבת בחרדה מהולה בהשתאות אחר המאבק המופלא שמנהלים פעילים יהודים בברית-המועצות נגד השלטונות הסובייטיים, בניסיונם לעלות ארצה. גם רדיפות הקג"ב, עונשי מאסר, מחנות עבודה ושאר גזירות המוטלות על היהודים בגין פעילות ציונית, אינם מצליחים להחניק את הרוח הגדולה, המפעמת בלבבות מבוגרים וצעירים כאחד.

עם זאת מודעים אנו לירידה הדרגתית — הכמעט מוחלטת — שחלה בעלייה היהודית מברית-המועצות בעקבות הגבלות ארמיניסטרטביות על העלייה, שהוטלו על-ידי השלטונות הסובייטיים. משנת 1984 עד סוף חודש

היו"ר ש' הלל:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה מטעם הממשלה: הצעת חוק הביטוח הלאומי (הוראת שעה), התשמ"ה—1984.

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 5), התשמ"ה—1984, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט.

לדיון מוקדם: הצעת חוק פיצויי פיטורים (תיקון — שיעור הפיצויים), התשמ"ה—1984, מאת חברי הכנסת חייקה גרוסמן ויאיר צבן; הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. הצעה ראשונה — תקציבי פיתוח לערי פיתוח, מאת חבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר. בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):
שאלות.

היו"ר ש' הלל:

אחר כך, תצטרך לשמוע גם את ההצעות לסדר-היום.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני מנצל את ההזדמנות לברך עמיתים שבאו מאירופה, מהפרלמנט האירופי, שבו הייתי נציג מטעם הכנסת, כמשקיף, בשלוש השנים האחרונות, ואכן, יש לנו ידידים רבים, הן במועצת אירופה והן בפרלמנט האירופי. אני מברך אותם על בואם לישראל.

אדוני היושב-ראש, בהמשך למתקפת החורף שלי על הכנסת בשלושה נושאים חשובים: התעסוקה, התעשייה וערי

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אם היושבי-ראש מסכים.

הי"ר ש' הלל:
אני מסכים. אבל על חשבון הזמן שלך.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אז לא. על כן, אם נאשר את הסכום הזה ל"כיתון דימונה"
— לא יהיה משבר. ולא הייתי רוצה שעוד עשרות ומאות
עובדים ייתוספו למוכסלים של היום.

אדוני השר, מקום נוסף שצריכים לסייע לו הוא באר-שבע,
להרחבה, ל"מכחשים בע"מ", מפעל למיצוק סודה קאוסטיק.
— 5.2 מיליוני דולר, וגם ל"פוספטים בנגב", המייצרים
חומצה זרחית — 11 מיליון דולר.

אני רוצה לברך גם את שר הביטחון, ובמיוחד — את ראש
הממשלה, שמעון פרס, שהודיע חד-משמעית, בלי כחל וסרק,
שהוא יעביר את המפעל הגדול מרמת-השרון לרמת-בקע
בהשקעה של 145 מיליון דולר.

דן ח'כין (הליכוד):
מנין לוקחים את הכסף?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
הכסף הזה אושר, הוא נמצא, צריך להוציא אותו
מהקפאה. עם ישראל, במקום לבזבז את כספו בכל מיני קניוח
— שישקיע בחשית.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
זה כרוך במכירת נכסים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
כדי למכור את הנכסים צריך, קודם כול, שהארמה לא
תהיה חקלאית אלא ארמה שאפשר לבנות עליה. אבל, אדוני
סגן ראש הממשלה ושר החינוך, אני בעד הבראת הכלכלה,
אתה יודע; אני בעד צמצומים, אבל אסור שנגרום אבטלה. כל
מובטל, לא רק שהוא מותסכל, אלא הוא נחשב למת. מדינת
ישראל חייבת למצוא את הכלים לספק עבודה לאזרחיה, כבר
כנסת השמינית או התשיעית — אינני זוכר בדיוק — הגשתי
הצעת חוק, שתחייב את המדינה לספק לאזרחיה עבודה. לא
ייתכן שמישהו ירצה לעבוד — ולא תהיה לו עבודה. אנחנו
נבונים מספיק כדי לדעת, שאם קוראים למישהו למילואים,
להעמיד את עצמו לרשות המולדת — המדינה חייבת לספק לו
עבודה גם מחוץ לשירות המילואים.

אני רוצה לסיים, גם הבטחתי לשר שלא להדבוח
כדיבורים. היות שהוא ממנה, דבר אחד אני רוצה כאמת לכם,
ואל תאמרו לי שאתה, כאיש הבא מן השדה ומן הסדרה, לא
הזהרת אותנו: המצב חמור, האמינו לי שיש חסיסה בכתרת,
שעדיין היא עצורה. אם נדע לתת כבוד מועד את התקווה הזאת
שלפחות זכות לעבודה היא דבר פרימורדיאלי במדינה הזאת
— אני חושב שנוכל להכריז את הכלכלה.

הי"ר ש' הלל:
תודה. אני מודה לחבר הכנסת ז'אק אמיר, רשות הדיבור
לשר משה נסים, ממלא-מקום שר התעשייה והמסחר.

ממלא מקום שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת ז'אק אמיר,
איש העיר דימונה, איש הנגב, העלה את הנושא החשוב של
תיעוש ערי הפיתוח. אני מבקש לומר, שבמצב הכלכלי שבו אנו
שרויים, מטבע הדברים הוא; שערי הפיתוח נפגעות יותר
ממקומות אחרים בארץ, יותר מהיישובים שבמרכז הארץ.

הצורך החינוכי להעביר את התעשייה הצבאית מרמת-השרון
לרמת-בקע בנגב; על הצורך להקים מטה חירום למאבק
ולמלחמה באבטלה; על הצורך החינוכי להפעיל הלכה למעשה
את תעלת הימים, חזון הנביאים; והקריאה לשחרר היום
מהקפאה את התקציבים, שאושרו בכל הדרגים בערי הפיתוח.

כולנו עדים לטרגדיה האנושית המתחוללת במפעלי
"אתא" בחיפה. אני חושב שטרגדיה זו עלולה, חלילה,
להתרחש גם בתשלובת "כיתון", שיש לה מפעלים בבית-שאן,
בדימונה ובנצרת-עלית. באופן ישיר מועסקים בכיתון 2,500
עובדים; באופן עקיף נהנים מקיומו של המפעל עוד כ-1,000
עובדים. תשלובת זו, שהיתה צורך השעה עם קום המדינה,
כשהיפשו תעשיות עתירות יריים עובדות, אם גם בה יתחולל,
חלילה, משבר — אני רוצה לומר בוודאות מוחלטת, שערי
הפיתוח לא יוכלו לשאת משבר כזה. מפעלים עתירי יריים
עובדות אלה מעסיקים אחוז גדול מכלל המפגנסים בערי
הפיתוח.

לכן, אני רוצה היום להשמיע באמצעותכם, חברי הכנסת,
את דברי, במיוחד לממלא מקום שר התעשייה והמסחר, שר
המשפטים משה נסים, יש צורך מידי להוציא מהקפאה
ולשחרר את אותן הלוואות המיועדות לערי הפיתוח. אנחנו
ניאבק לשחרור הלוואות האלה, כדי למנוע את האבטלה בערי
הפיתוח.

יש בפני מסמך, מעודכן ל-6 בדצמבר 1984, שקיבלתי
ממשרד התעשייה והמסחר, על השקעות בערי פיתוח בדרום.
צר לי שאין לי נתונים על הצפון, אבל אני סומך על ממלא מקום
שר התעשייה והמסחר שהוא יביא את הנתונים האלה. לפיו:
ירוחם — 500,000 דולר להרחבת מפעל קוסמטיקה ותרופות;
"ברנדיס" — מפעל מתכת כבדה — 2.7 מיליוני דולר;
"בד-צח" — טקסטיל ניילון — 600,000 דולר; ומפעלים
נוספים.

אם נשקיע את הסכומים האלה — שכבר אושרו, והם רק
נמצאים בהקפאה עקב המדיניות הממשלתית — ירוחם לא
תצטרך לזעוק ולבוא להפגין מול הכנסת. אני יודע מה
שמתחולל שם. חבר הכנסת גרנות ואני העלינו את הנושא של
ירוחם ומצפה-ירמון. יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה של
הכנסת, מתוך רגישותה, העלתה את הנושא הזה לדיון מהיר
בוועדה, ואני מודה לה על כך. בישיבה השתתפו גם ראשי
היישובים.

מצפה-ירמון: 140 עובדים יוכלו מחר בבוקר לעבוד
במפעל "אורדן", מפעל מתכת ל"מרכבה" ולמשרד הביטחון
— 2.5 מיליוני דולרים מוקפאים. אומרים לי, שתוך שנה
מההחלטה לשחררם אפשר יהיה לגייס מעל ל-90 עובדים. זו
הצלה של מצב התעסוקה במצפה-ירמון.

דימונה: המפעל "כיתון-דימונה" עושה עבודה ענקית והוא
יכול להיות רווחי. הוא קיבל עכשיו הזמנה גדולה מאוד
מארצות-הברית. אם לא נזרים אליו 9 מיליוני דולר שכבר
אושרו והוקפאו, להחלפת ציוד ולקניית ציוד חדש — הוא
יכנס למשבר. לא הייתי רוצה לראות משבר כזה בדימונה.

אני מכיר את עמיתי בני דימונה, ואני יודע מה הם יכולים
לחולל במדינה הזאת כאשר הם אינם עובדים. נזכור את השנים
1957 — 1958. הם מכבדים כל אחד מאתנו, אבל הם יילחמו על
לחמם בכל האמצעים העומדים לרשותם. ואני מזהיר את
עצמנו.

יגאל כהן (הליכוד):
חבר הכנסת ז'אק אמיר, האם אתה מרשה לי לשאול אותך
שאלה?

התקציב לעידוד השקעות בערי הפיתוח, במפעלים ליצוא, וכבר ניתנה הוראה למטרה זו. ההוראה ניתנה לגבי אותן ערי פיתוח שבהן מצב כוח-האדם והאבטלה, העדר מקורות התעסוקה, הוא קריטי ביותר. המשא-ומתן מתנהל כעת בתוך הממשלה, או יותר נכון הדיון מתנהל כעת בממשלה, כדי להגיע לסכום של 50 מיליון דולר תוספת תקציב עוד כשנת התקציב הנוכחית. תקציב זה יאפשר למרכז ההשקעות לאשר לערי פיתוח תוכניות בהיקף של 300 מיליון דולר. מוכן שאין צורך לתת את כל התקציב הזה השנה.

יעקב ז'אק אמיר (המעריך):

אפשר לשאול? אני לוקח רק דבר אחד, "כיתן-דימונה"

— — —

ממלא מקום שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אשיב על כך. הנושא הזה היה אחת העילות להעלאת ההצעה שלך, ולא חשבתי שאוכל לחמוק מבלי להשיב על השאלה הזאת.

בריונים המתקיימים כעת ביקשנו לקבל תקציב מיוחד נוסף בסך 50 מיליון דולר עוד כשנת התקציב הנוכחית. התקציב הזה יאפשר למרכז ההשקעות לאשר תוכניות בהיקף של 300 מיליון דולר. יתרת התקציב להשקעות אלה תידרש רק בשנות המס 1985/86 ו-1986/87.

דן תיכון (הליכוד):

שנת התקציב, לא שנת המס.

ממלא מקום שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

שנות התקציב, סליחה, אגב, זה אותו דבר, אבל שנות התקציב.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא אותו דבר.

היור' ש' הלל:

תקציב אין וגם מס אין. אז מה זה משנה?

ממלא מקום שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

זה נכון, אבל מבחינת לוח הזמנים זה אותו דבר.

אם יוזמה זו תתקבל, ואני מקווה שאכן היא תתקבל, ניתן יהיה לתת תשובה על בעיות התעסוקה בחלק מערי הפיתוח, ובעיקר באלה שנקלעו למצוקה תעסוקתית.

לענין מפעל "כיתן-דימונה" — ראגב, מפעל זה הוא לא רק בדימונה, אם כי הרחבתו תהיה בעיקר בדימונה — יש מפעלי "כיתן" בשלוש ערים, וההשקעה הנוספת הנדרשת בסכומים גבוהים, וגדולים תשרת שלוש ערים, ובעיקר את דימונה. אני שמח לומר לחבר הכנסת אמיר, שהבקשה של חברת "כיתן" נמצאת בקבוצת הבקשות בעדיפות הגבוהה ביותר במשרד התעשייה והמסחר, ועם קבלת ההחלטה לגבי הפשרת התקציבים, כפי שאמרתי קודם, אני מאמין שניתן יהיה לאשר את הבקשה.

אני חושב שחבר הכנסת ז'אק אמיר העלה לסדר-היום נושא חשוב. אף שנדמה לי שתשובתי צריכה להניח כלשהו את דעתי, עם זאת, הואיל והנושא חשוב — — —

יעקב ז'אק אמיר (המעריך):

לפי בקשתך קיצרתי בדברי. סמכתי על כך שיש ועדה.

ממלא מקום שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את הצעתו של חבר הכנסת אמיר לוועדת הכספים של הכנסת. היא תקבל בוודאי

הממשלה ערה לכך, ואני מבקש לומר שהממשלה תעשה כל אשר לאל ידה, כדי להפחית את מצוקתן של ערי הפיתוח. להפחית מן הפגיעה שערי הפיתוח עלולות להיפגע מהמצב הכלכלי, ושהממשלה תעשה הכול כדי להוסיף מקומות תעסוקה ומקורות תעסוקה בערי הפיתוח. לא מכבר קיימה הממשלה שתי ישיבות נוקבות ורציניות בנושא האבטלה, ואף שאין המצב חמור כל כך — הוא חמור — קיבלה הממשלה החלטות. ואומנם, הוקם מטה כדי לפעול לצמצום מצוקת האבטלה. אין לי ספק, שכל הגורמים הממשלתיים ישתפו פעולה ויפעלו יחד כדי להשיג מטרה זו.

הנושא הספציפי, שהעלה חבר הכנסת ז'אק אמיר, הוא אחד הנושאים החשובים בפעולה להשגת המטרה שעליה דיברתי. אני מבקש לומר, שכדי לבלום את האינפלציה, על הממשלה להקטין את ההזרמה למשק. הדבר נעשה על-ידי נקיטת שני צעדים: 1. על-ידי קיצוץ בתקציב המדינה; 2. על-ידי הקפאת ההתקשרויות של הממשלה. ההחלטה בדבר הקפאת ההתקשרויות גרמה, כמובן, לכך שהפעילות של מרכז ההשקעות הצטמצמה לממדים יוצמים ביותר. החל מיום 1 באוגוסט 1984, המועד שבו הוחלט על ההקפאה, מרכז ההשקעות מעיין ודן בהצעות, המובאות לשם קבלת אישור, אבל איננו נותן את האישורים. כי מתן האישור יש בו מעין התחייבות של הממשלה להקציב סכומי כסף, הן כמענק והן כהלוואות.

דן תיכון (הליכוד):

האם גם הלוואות?

ממלא מקום שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

מענק, אבל יש גם הלוואות שהממשלה נותנת: לא כמסגרת החוק, לא אמרתי שבמסגרת החוק. כל אישור כולל מענק על-פי חוק וגם כוח להלוואה בשיעורים מסוימים שלא מכוח החוק. אתה יודע שזה לא על-פי החוק, אלא על-פי הכללים המקובלים, מקבלים את ההלוואה בבנק, אבל זה מכוח האישור. בלעדי האישור, אי-אפשר לקבל את ההלוואה.

במשך הזמן הצטברו במרכז ההשקעות מאות בקשות להרחבת מפעלים באזורים שונים של הארץ, בכל אזורי הפיתוח א' ב' ג'. אני רוצה לומר, שאחד הנושאים המרכזיים, שמשרד התעשייה והמסחר פועל בהם בשעה זו, הוא הפשרת תקציב לעידוד ההשקעות, אבל בצורה מבוקרת. והמדיניות היא זו: הפשרת תקציבים, לאמור — מתן מענקים והלוואות לערי פיתוח, ובעיקר למפעלים המייצרים לשם יצוא.

כפי שאמרתי, במשך התקופה הזאת הצטברו סכומים ניכרים של התחייבויות של הממשלה, הן כמענקים והן כהלוואות, ואנחנו שוקדים על הפשרתם. ובעיקר אנחנו נמצאים במשא-ומתן עם האוצר לשם הקצבת סכום של כ-50 מיליון דולר לאישור השקעות חדשות בערי פיתוח.

הרצון להילחם באינפלציה, למנוע הורמה נוספת של כסף למשק, מחייב השקעות סלקטיביות, שלא לפרוץ את המעגל של ההשקעות, אף-על-פי שעניינו לצמיחה כלכלית, מתוך אותה דאגה לערי הפיתוח, כפי שהבנתיה בראשית דברי. הכוונה היא לשחרר כספים, להפשיר כספים למטרה זו, דהיינו — הקמת מפעלים חדשים בערי הפיתוח לפי סדרי עדיפויות שהממשלה תקבע.

דן תיכון (הליכוד):

מתי ההפשרה, לפי דעתך?

ממלא מקום שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני יכול לומר, שכבר יש הבנה לצורך הרחוף להגדיל את

היו"ר ש' הלל:
אם אתם רוצים לערער על כך, צריך להעביר זאת לוועדת הכנסת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
כסדר.

היו"ר ש' הלל:
מה כסדר? ועדת כספים? אני שואל האם אתם עומדים על כך ויש ויכוח בין הוועדות, ואם כן, נעביר זאת לוועדת הכנסת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אני חושב שאין ויכוח. אני חושב שהשר מסכים לוועדת כלכלה.

היו"ר ש' הלל:
לא, השר הציע ועדת כספים. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר זאת לוועדת הכנסת, שתחליט לאיזו ועדה תועבר ההצעה. היא יכולה גם לקבוע ועדה משותפת, אם היא תמצא לנכון.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

ד. הצעה לסדר-היום

הקמת חמישה-שישה יישובים חדשים ביהודה ובשומרון על-ידי ממשלת ישראל

ארבעה חודשים מסתיימת השנה התקציבית, ועד היום לא הוחל בהקמת יישוב אחד ולא ננקב שמו של יישוב אחד.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, יש אפוא לראות במה שאומר עכשיו לא אזהרה אלא מסקנה בלתי נמנעת, שאם הממשלה לא תוערך בימים אלה ממש למלא את התחייבותה זו לכנסת, יחזור ימי כססטיה, שבהם קמו חלוצים-מתיישבים, הקימו יישובים חקלאיים ביהודה ובשומרון, אילצו את הממשלה, את כל הממשלות, לענות אחריהם, ומונעו מהן את התרופה של הקפאת התיישבות בארץ-ישראל, הקפאת שמשמעותה הקפאת המשך המפעל הציוני, חלוצים כאלה קמו בעבר, הם ישנם גם היום, והם לא יהיו לכרם כשטח.

אין מדובר רק בתמשת-יששת היישובים שהוחלט עליהם באותו סעיף, יש סעיף קודם, המדבר על המשך פיתוחן וקידומן של ההתיישבויות הקיימות, אך למעשה לא הוקצבה אף פרוטה אחת, ולהיפך: כל הזמן יש שחיקה בתקציבים, וכריכים מהיישובים האחרונים שהוקמו חסרה תשתית: כבישים, מים, חשמל, ויש כאלה שתושביהם עדיין גרים באוהלים, שלא לדבר על כך שהיתה החלטת לכבד את ההחלטות של הממשלה הקודמת, והרי ההחלטת של הממשלה הקודמת, שהתקבלה בוועדת השרים לענייני התיישבות, היתה לשקם את הרובע היהודי בחברון.

הרובע היהודי בחברון ממשיך להיות פצע פתוח. הייתי אומרת שזהו כתם נוסף על מצבה של הממשלה, גם הממשלה הקודמת וגם הממשלה הזאת. ללכת היום לשם ולראות את החורבות שלנו, של בתים יהודיים שם, בתים שבהם נרצחו היהודים: הבתים נרצחים היום על-ידינו. היהודים נרצחו שם על-ידי הערבים, והבתים — כדי לסמל שאכן, התורכן נמשך, לא משקמים את הרובע. נכון, כונים את בית-הרסה, אבל דווקא בניית בית-הרסה ועוד שתי דירות ליד בית-הרסה — ואני,

נחונים מפורטים יותר ממרכז ההשקעות, וביתניים אני מקווה שתתקבל הכרעה ממשלתית מסודרת וכוללת בנושא הזה. אני מקווה שזה יהיה בגדר של בשורה כלשהי לערי הפיתוח.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אני מבקש לדחות זאת מהר ככל האפשר.

ממלא מקום שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
אתה יכול להאמין, שהעניין נדחה ותשומת הלב ניתנת לזה כל יום, ולפעמים כמה פעמים ביום.

היו"ר ש' הלל:
האם המציע מקבל את הפנייה של השר להעביר לוועדה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
מקבל בחיוב.

היו"ר ש' הלל:
בחיוב ובשמחה.

אני מעמיד להצבעה את ההצעה האחת הקיימת, להעביר את הצעתו של חבר הכנסת ז'אק אמיר לוועדת כספים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אני מסכים לוועדת כלכלה, אם אפשר.

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד להזמין את חברת הכנסת גאולה כהן להעלות את הצעתה בעניין הקמתם של חמישה-שישה יישובים חדשים ביהודה ובשומרון על-ידי ממשלת ישראל.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חמישה או שישה?

היו"ר ש' הלל:

לקראת סוף הדברים שלה נדע מהי הפרובלמטיקה. אפשר לעשות פשרה. אני מבין שאתה אינך מוכן לוותר על היישוב השישי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יישוב זה לא עניין של מה בכך.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

אדוני היושב-ראש, לפני שבועות מספר, בפגישה של ראש הממשלה מר שמעון פרס עם סופרים, וכנראה בתשובה על שאלה, אמר להם מר פרס: שקט, למעשה יש היום הקפאה מוחלטת, לא קם אף לא יישוב אחד, אל תעשורעש. בשקט, כל כך בשקט, שגם השר שמיר לא ישמע, אבל גם כל כך בשקט שחוסין ישמע, וחוסין אמר למעשה שהתנאי שלו, אומנם אחד התנאים, אבל התנאי הראשון למשא-ומתן, הוא הקפאת ההתנחלויות. מר שמעון פרס מוסר לו דרך סופרי ישראל את המסר הזה: למעשה, התנאי שלך מתמלא, יש הקפאה.

אדוני היושב-ראש, הנושא העומד לסדר-היום הוא מילוי התחייבות ממשלת האחדות הלאומית בהסכם הקואליציוני, התחייבות האומרת בסעיף 15(ב): "חמישה-שישה יישובים יוקמו תוך שנה. קביעת שמותיהם תיעשה בהסכמה הדדית תוך שבוע מעת הקמת הממשלה". תוך שבוע מעת הקמת הממשלה? — שכנה ימים עברו, שלושה חודשים עברו, בעוד

הדמגוגיות ההן, והבהילו גם את אלה, שהאמינו וידעו שזה לא כך, ובכלל, יש אצלנו מסע של הפחדות וטרור.

אדוני היושב-ראש, אמרתי וזהו ענין של הממשלה כולה, גם של המערך. הממשלה הזאת לא החליטה על הקפאת התיישבות. הממשלה הזאת החליטה על המשך ההתיישבות. על עוד 20 — 28 יישובים, שעל הקמתם הוחלט בוועדת השרים לענייני התיישבות בראשותו של השר הפרופסור יובל נאמן. החליטו לא רק על 5 — 6 יישובים, החליטו שלא לקבל את התנאי של חוסיין "כלי התנחלויות", החליטו ללכת למשאומתן בלי תנאים מוקדמים. אז מה, תנאי מוקדם דהיורה — לא, לא נגיד שזה תנאי מוקדם: אבל דהיפקטו — כן, ונלחש למי שצריך לשמוע, שלמעשה זה גם דהיורה.

אין ועדת שרים לענייני התיישבות. אין זה יעלה על הדעת בממשלה ציונית, במדינה ציונית, שלא החליטה על הקפאה. ברוך השם? שכן ברגע שהיתה מחליטה על הקפאה — היא צריכה היתה להקפיא את עצמה, כל מדינת ישראל היתה מוקפאת. לא היה שום צידוק למדינת ישראל, כפי שהיה קורה אילו החליטו על הקפאת העלייה, חס ושלום. זה בדיוק אותו דבר, שני צדדים שם מטבע אחת. ובכן, הממשלה לא החליטה על הקפאה. למה אין ועדת שרים לענייני התיישבות? מי מחליט? איפה הכל, איפה המכשור, שדרכו אפשר לקדם דברים? וגם אין סגן שר לענייני התיישבות, חפקיד שעד היום היה קיים.

שר הביטחון, יצחק רבין, הופיע לפני זמן-מה בהאזנות רוחם ואזרח ארבעה יישובים: אחד בבקעה, אחד בגוש, אחד בערבה ואחד בחבל-שלום — ברוך השם, על טהרת תוכנית אלון. הוא אמר שם דבר, שאני — בניגוד לחבר הכנסת יוסי שריד — כבר בירכתי עליו. הוא אמר, שעם ישראל חוזר לארץ-ישראל, ודיבר בשם הזכות והגאולה. היום יש על כך עוררין. שמעתי שבמשרד החינוך יש איזה ד"ר כרמון אחד, הממונה על כתיבת חוברת ללימוד הדמוקרטיה בבתי-הספר, והוא אומר שהגאולה לא היתה קשורה כלל בציונות, בתולדות הציונות, לא היתה קשורה בגאולת קרקע או בגאולה לאומית, באדמה —

היור"ר ש' הלל:

הוא לא התכוון לגאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

— אלא רק בגאולת האדם והחברה. הוא לא שמע על הקרן-הקיימת. אין כלל גאולת קרקע אלא רק גאולת האדם, גאולת האדם וגאולת החברה. כשביל זה באו לארץ-ישראל, דרך אגב, והוא האיש שהוונם עלי-ידי משרד החינוך והתרבות לכתוב את החוברת שתלמד תלמידים חינוך לדמוקרטיה.

ובכן, שר הביטחון אמר שם — באותו אזור, כאשר הוא הצביע על ארבעת היישובים בתוכנית אלון — שזו תפיסת הביטחון של הממשלה. הוא לא אמר שזו תפיסת הביטחון של המערך, אם כי לא יישבו גם לפי תפיסת הביטחון של המערך. לפי תוכנית אלון, ולא שמעתי אחד בליכוד שיקום ויאמר: לנו, באותה ממשלה, יש תפיסת ביטחון אחרת, אותנו אינן מייצג בתפיסת הביטחון הזאת, וכל הכבוד לבקעה, לגוש, לחבל-שלום ולערבה, אבל לליכוד יש תפיסה אחרת, שהוא גם מימש אותה על גב ההר. דרך אגב, זו לא רק תפיסת הביטחון של הליכוד אלא גם של רבים מאולפי צה"ל, וכל זה אחרי שהמערך כבר איכר 10 שנים טובות, מ-1967 עד 1977, כאשר לא יישב גם על-פי תוכנית אלון. איני מדברת רק על יישוב ההר. גם לפי תוכנית אלון המערך לא יישב. כמה היו שם, בשנת

כמוכן, מברכת גם על זה — דווקא מדגיש עוד יותר את החורבן של אותם בתים, שעדיין אינם משוקמים. זאת היתה התחייבות של הממשלה. ושלא לדבר על ג'בל רומייה, ששתי החלקות בו עדיין מחכות — איך כתוב שם — לחיזוק ולפיתוח. אלה החלטות של ממשלה קודמת, ולא יעלה על הדעת שלא לכבד אותן.

כמה עוסקת הממשלה? אני מדברת על הממשלה. כי לדעתי גם המערך אחראי, הוא חתום על ההסכם הזה. אבל אם המערך לא פטור, הרי הליכוד חייב. קראתי השבוע, ששר השיכון והבנייה דוד לוי אמר: יש לנו התחייבויות אישיות וצריך לכבד התחייבויות אישיות כלפי ש"ס. אני בעד מילוי התחייבויות אישיות. והוא אמר, שעל ש"ס לא תהיה כל פשרה, שזה ענין של אמינות ושל מהות. כך הוא אמר. אני יכולה להסכים. אנחנו כחוקר עמנו יושבים, ונכון שאם ממשלה נופלת — קשה להגשים את המצע שרצית להגשים אותו. זאת אומרת: התשיבות שבמילוי ההתנחלות של שרי ש"ס בממשלה גדולה מספיק כדי שהליכוד יוכל להיות שותף מאוון שם, כלומר — שיהיה לו ייצוג הדומה לזה שיש לחברי המערך. זה חשוב. אבל זה חשוב כשביל מה? — כשביל הדברים המהותיים, כשביל להיות אמינים בעיני הבוחרים, שאליהם יצאנו במצע, שהמחנה הלאומי קרא לו מצע של המשך ההתיישבות בארץ-ישראל.

איפה הליכוד? איפה המלחמה על הדברים המהותיים האלה בשלושת החודשים האלה לקיומה של הממשלה? אני אומרת שוב: אני חובעת זאת גם מן המערך. אבל אם זה לא מהותי — מה כן מהותי? מה הייחוד האידאולוגי-המדיני של הליכוד בתוך ממשלת האחדות הלאומית, אם לא ענין ההתיישבות?

כולנו כבר רואים את כל הצביעות והשקף שהיו בהאשמה, שההתנחלויות גורלות מאתנו את כל התקציבים ולכן המצב הכלכלי כל כך רעוע. הנה, עכשיו לא מופנים תקציבים להתנחלויות. ומה על המצב הכלכלי? איפה הפריחה והשגשוג הכלכליים שבאו לנו?

אלעזר גרנט (מפ"ם):

אנחנו דיברנו גם על מלחמת לבנון. לא רק על ההתנחלויות.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

גם מלחמת לבנון, בסדר. גם. נדבר על החצי של ה"גם", על ההתנחלויות.

חיים רמון (המערך):

תארי לך מה היה לו היו גם התנחלויות.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

את החוכמות האלה אני מכירה. חבר הכנסת רמון.

ובכן, איפה כל ההבהלות והאהורות? אפשר היה לומר, שהיום היינו כבר צריכים ללכת במעלה ההבראה הכלכלית, הרי סוף סוף הפסקנו הקצבה של 0.6% מן התקציב ליישובים שעל גב ההר, ובסך-הכול — 2% — 3% מכל התקציב הלאומי לכל ההתיישבות.

מיכאל דקל (הליכוד):

אני חייב לחקן. סך-כל התקציב להתיישבות בשנה שעברה היה 0.8% מתקציב המדינה.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

0.8% מתקציב המדינה, ועל זה עשו פה את המהומות

קריאה:

שר החקלאות א' נחמקין:
יש משמעות. לא קיבלתי הסבר. אפשר להבין שיש משמעות. אני מבקש הצעות לשמות.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
אתן לך עשרות שמות.

מיכאל דקל (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, ברשותך או ברשות אדוני השר, אני מבקש רשות לשאלה.

היו"ר ש' הלל:
בבקשה.

מיכאל דקל (הליכוד):
האם אתה מתייחס ברצינות לשאלה של שמות היישובים, או לאילו יישובים?

שר החקלאות א' נחמקין:
כאשר אסיים את דברי, אם יתברר שיש מקום לשאלה נוספת, ברשות היושב-ראש ארשה לך לשאול אותה.

היו"ר ש' הלל:
אדוני השר, אבקשך להתרכז בחשובתך, ואל תסטה ימינה או שמאלה. כל אחד ימשיך אותך לצד אחר.

שר הבריאות מ' גור:
העיקר שלא יסטה ימינה.

שר החקלאות א' נחמקין:
אני כעת במרכז.

אני רוצה לציין ולהדגיש, בתור מי שמבין משהו בהתיישבות ובהקמת יישובים חדשים, שלדעתי אין שום משמעות לשמות. יש משמעות למיקום ולתאריך ההקמה, או להקמה גופה.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
אבל יש פה תאריך.

שר החקלאות א' נחמקין:
לזה יש שנה תמימה.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא "סידור" אותם.

שר החקלאות א' נחמקין:
נכון, לא "סידור" אותם.

יוכל נאמן (התחיה-צמח):
— — —

שר החקלאות א' נחמקין:
אינני יודע מי הם "אותם".

מיכאל דקל (הליכוד):
אני מוכן להסביר את האיה-הבנה.

היו"ר ש' הלל:
חברי הכנסת, אני מאוד מבקש: ניתן לדיון הזה, שהוא די רציני, לפי דעתי, להתנהל בצורה רצינית ולא עליידי צעקות, וודאי שלא עליידי העלבות. אתם בוודאי מושכים שהוא רציני.

קריאה:
בהחלט.

1977, כאשר הליכוד הגיע לשלטון? — כמה אלפי איש. אם כן, גם את האזור הזה המעורר לא יישב. הוא החזיק את זה כקלף מיקוח. אם הוא יישב באמת את האזור שהוא צריך ליישב, כל שכן אם יחיל עליו ריבונות, חוסיין לא יבוא. וכל זה כאשר לזמן יש חשיבות עליונה.

חוסיין צודק מבחינתו כאשר הוא אומר שאין זמן. אני יכולה רק להרגיע אותו: מבחינתו הוא כבר איבד את הזמן. מדברים על הקפאה? לא תהיה הקפאה. יהיו כאלה שיכריחו את הממשלה הזאת שלא להקפיא. יש קרוב ל-40,000 איש בשטח. יש עובדות, כרוך השם, יש ערים, כרוך השם, יש כבישים ויש ילדים. לא יעזור לחוסיין דבר. אל ישוש שם, ברכת-עמון, ממיתראן ועד ערפאת, אותו ה"עליהום" העולמי. לא הם אלא אנחנו במורידנו יכולים לערער את היסודות של הבתים שכבר קמו שם. כפי שאמר ידידי ומורי אלדר: מאז אמר משה דיין שהוא מחכה לטלפון, איננו מפסיקים לטלפן. זאת האמת. לא מפסיקים. יש שיחות סודיות וחילופי איגרות. השר רובינשטיין בדרך על חילופי האיגרות. הוא שר הדואר, האיגרות עשו עליו רושם. אבל אנחנו, חברי הכנסת, חייבים לדעת מה סודי באיגרות האלה. לא יכול להיות שום סוד. ושללא יתפסו אותנו כפי שתפסו אותנו כבר פעם אחת, כשהיינו כעצם עווררים. עמד פה, על הדוכן הזה, סאדאת עם כיסים מלאים בסיני ולא סיפרו לנו את האמת, מה היה בחילופי האיגרות הסודיות.

לכן אני אומרת, אדוני היושב-ראש, שאין זמן. אבל מעבר לכול — יש התחייבות של הממשלה כולה, ובמיוחד התחייבות מוסרית ומדינית של הליכוד, להתחיל היום, כרגע זה, במילוי התחייבות להקמת היישובים האלה. זו לא רק בעיה של עוד התנהלות, זו בעיה מדינית. אני בטוחה וגם רגועה, אבל לא הייתי רוצה שזה יהיה כך. הייתי רוצה שהממשלה תקים את היישובים. אם היא לא תקים אותם, ההקפאה הזאת תופשר. מוטב שהליכוד עצמו יצא מן ההקפאה העמוקה שהוא שרוי בה.

היו"ר ש' הלל:
אני מודה לחברת הכנסת גאולה כהן. אדוני שר החקלאות, בבקשה.

שר החקלאות א' נחמקין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה מתכוונת לכבד את החלטותיה. היא תהיה בוודאי נאמנה לקורי היסוד שלה. אינני יודע מדוע יש לחברת הכנסת גאולה כהן טענות. אני רוצה לקרוא את שני הסעיפים הקשורים עם הפרק הזה שבסמך קורי היסוד, סעיף 15 א': "יובטח קיומם ופיתוחם של היישובים שהוקמו על-ידי ממשלות ישראל ועל היקף פיתוחם יוחלט בממשלה". סעיף 15 ב': "שישה או חמישה יישובים יוקמו תוך שנה. קביעת שמותיהם תיעשה בהסכמה הדדית תוך שכנוע מעת הקמת הממשלה".

אני מודה שחברת הכנסת גאולה כהן לא טעתה כאשר היא קראה את סעיף 15 ב', שבו כתוב שאת השמות צריך לקבוע בתוך שבוע.

מיכאל דקל (הליכוד):
מה הם השמות?

שר החקלאות א' נחמקין:
אין שום משמעות לשמות, אם אני מבין משהו בהתיישבות.

מאיר כהנא (תנועת כן):

— — —

גאולה כהן (התחיה-צמת):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת גאולה כהן. חברת הכנסת גאולה כהן. אני קורא אותך לסדר. חברת הכנסת גאולה כהן. קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה.

גאולה כהן (התחיה-צמת):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת גאולה כהן. אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. ואני מבקש שלא תאלצי אותי לקרוא לך לסדר בפעם השלישית.

אני מצטער מאוד, אנחנו לא נהפוך כל דיון לוויכוח פרוע. הערה אחת או שתיים — זה כן.

בבקשה, אדוני השר.

שר החקלאות א' נחמקין:

הגיעו אלי כמה פניות של יישובים ברמת-הגולן ובבקעת-הירדן על אי-יכולתם להמשיך ולפעול במסגרת הקפאת התקציב. אך זאת החלטת ממשלה שאני מכבד אותה. ואנו עושים כול שאפשר כדי לעבור את התקופה הזאת. עד שנפשיש את ההקפאה ונוכל לחדש את חיוך היישובים וצמיחתם.

אולם, אי-אפשר שנקיים בנושא זה דיון כמליאת הכנסת לפני שהוא נדון בישיבת הממשלה. ולכן אני מציע, שאנחנו נסיר את ההצעה מסדר-היום.

גאולה כהן (התחיה-צמת):

האם אינך מתכוין להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום?

שר החקלאות א' נחמקין:

אל תכעסי.

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת גאולה כהן. את כבר בקריאה השנייה לסדר.

שר החקלאות א' נחמקין:

ואנחנו נמתין עם הדיון, או עם הצעה נוספת, עד לאחר הדיון בממשלה ולאור ההחלטה שהיא חקבל.

מירכ"י וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת וירשובסקי, אם אתה מספר בדיחות טובות — גם אני רוצה לשמוע אותן.

מיכאל דקל (הליכוד):

אני מבקש להציע הצעה אחרת.

היו"ר ש' הלל:

נרשם להצעה אחרת חבר הכנסת חיים רמון, אך הוא איננו באולם. אני קורא לחבר הכנסת מיכאל דקל להביא הצעה אחרת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש סליחה, אני ביקשתי רשות להציע הצעה אחרת לפני חברי הכנסת רמון ודקל.

היו"ר ש' הלל:

לכן, אנא, הקפידו על כך.

שר החקלאות א' נחמקין:

אני רוצה להעיר: הרי אפשר לנהל את הוויכוח האמיתי. אבל אם מתייחסים ברצינות לא יכולים לעסוק בעניין שמות. האם אתם רוצים שאני אהיה שותף, ואעסוק בעד הפורמלי?

קריאה:

כן.

שר החקלאות א' נחמקין:

לא, לא אני.

אני רוצה לומר, שכרגע אנחנו עוסקים במציאת סידורי שיכון ליהודים הגרים בכמה יישובים, שהקימו אותם ללא שום סידור. וזו בעיה בוערת פי-כמה מאשר מציאת שמות ליישובים שעליהם הוסכם תוך שבוע. במה אתם עוסקים?

לא מתקבל על דעתי — — —

יוכל נאמן (התחיה-צמת):

נאמר, שהשמות ייקבעו תוך שבוע.

שר החקלאות א' נחמקין:

אמרתי שהתשובה, שניתנה "תוך שבוע" ולא קיימה. עד היום, אין לה שום משמעות. יש משמעות לוויכוח מתי צריך להקים את היישובים לפי קווי היסוד של הממשלה שקמה, ולא לשאלה "מה עם השמות, שהוכטח, שייקבעו אחרי שבוע".

גאולה כהן (התחיה-צמת):

חודש ימים עבר, ולא שבוע, ואם אין לזה חשיבות — מדוע הכנסתם את זה להסכם הקואליציוני, לקווי היסוד של הממשלה?

שר החקלאות א' נחמקין:

אני אומר בבירור את דעתי, למה יש חשיבות אמיתית. לדעתי, החשיבות האמיתית היא לשאלה האם יקומו, איפה ומתי, ובנושא הזה הממשלה עדיין לא דנה, משתי סיבות: האחת — כי בהמשך לקווי היסוד נאמר בפירוש, איפה יקומו היישובים ומתי, בהתאם להחלטת הרוב בממשלה, לרבות האפשרויות התקציביות.

עתה אומר הערה חשובה מאוד, לידיעת חברי הכנסת: אנחנו מצאנו את הקופה הזאת ריקה, וזה — היות שקמו יישובים, וכרגע, לפי החלטת הממשלה, יש הקפאה, הקפאה בכול, לא רק בהקמת יישובים, שמענו קודם את דברי חבר הכנסת ואק אמיר בנושא לא פחות רגיש: הקמת מפעלי תעשייה באזורי פיתוח. היום אין מקימים מפעלי תעשייה נוספים באזורי פיתוח, היות שיש הקפאה, וכל עוד לא תופשר ההקפאה — פשוט לא יהיה תקציב. וכאשר אין תקציב — אין מקימים.

הנושא לא נדון בממשלה. וכל עוד הנושא לא נדון — ואני רוצה להוסיף, לידיעתכם — — —

גאולה כהן (התחיה-צמת):

האם אין תקציב להביא עולים?

אהרן הראל (המערך):

האם זה אינו חשוב יותר מבלוקים? זה יותר חשוב מבלוקים.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת הראל.

לגבי אלה שהתנגדו לגישה הדתית: אצל הדתיים אלה ערכים: אצלנו זו התנהגות. אצלנו ההתיישבות ביהודה ובשומרון היא עניין של ערכים, כשם שלכל אחד ואחד יש ערכים. לכן הלכנו לממשלת אחדות לאומית. אלמלא כן לא היינו הולכים לממשלה זו. אילו לא היה הסעיף המדובר על התיישבות ביהודה ובשומרון, לא היינו הולכים לממשלה הזאת. עם כל הכבוד לה, זהו הדבר הדומיננטי והחשוב ביותר מבחינתנו. וצריך להעריך את זה, כפי שאנחנו מעריכים ערכים של אחרים. ואנחנו לא דורסים כרגל — — —

יוסי שרید (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גאווה.

מיכאל דקל (הליכוד):
לא אגיד את זה. אנחנו איננו דורסים את הערכים של אחרים ואת האמונה של אחרים. יכולנו שלא להסכים. אבל הסכמנו ביחד. לכן הלכנו לממשלת אחדות הלאומית.

מאחר שיש לעניין הזה חשיבות ציבורית כה גדולה, ומאחר שלתושבות השר החקלאות יכולה להיות קונוטציה לא נכונה, אם כי פורמלית היא אולי נכונה. וכדי להסיר כל ספק בנושא הזה, צריך לדון בו בוועדה. הוועדה יכולה לחכות עד שהממשלה תחליט. אבל צריך להעביר את הנושא לוועדה ולדון בו שם.

אני מציע לשר להסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה. זה איננו ערעור על מדיניות הממשלה, זה איננו ערעור על דברי השר. ההצעה הזאת באה כדי שלא יתעוררו ספקות וחילוקי דעות במקומות שהם לא צריכים להתעורר.

היו"ר ש' הלל:
תודה. חברת הכנסת גאולה כהן, האם את מסכימה להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

גאולה כהן (התחיה-צמח):
כן. אני מסכימה.

היו"ר ש' הלל:
לפנינו שתי הצעות, אעמיד אותן להצבעה זו מול זו.

שר החקלאות א' נחמקין:
אני מבקש רשות להבהרה נוספת.

היו"ר ש' הלל:
בבקשה. עשה זאת מעל הדוכן, ואז תהיה גם אפשרות לחבר הכנסת רפאל איתן לשאול את שאלתו.

רפאל איתן (התחיה-צמח):
אמרת קודם בדברי תשובתך, שאין תקציב ומקפאים גם דברים אחרים, וחצר כסף גם לעיירות הפיתוח. איך זה מתיישב עם החלטת של ועדת הכספים להקצות 124.7 מיליון שקלים ללשכות שרים ללא תיקים, 100 מיליון שקלים להפרדת משרד הפנים ומשרד המשטרה, לכלי רכב, ועוד הוצאות ככוח אדם שהן מעבר לכל תקן במשרדי הממשלה, לאחר שהממשלה הזאת הוקמה? איך הדברים האלה מתיישבים?

היו"ר ש' הלל:
תודה. שר החקלאות, בבקשה, אתה יכול לענות או לא לענות על שאלתו של חבר הכנסת איתן.

שר החקלאות א' נחמקין:

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

היו"ר ש' הלל:
אין בעיה. בבקשה, חבר הכנסת יוסי שרید.

יוסי שרید (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני ביקשתי להציע הצעה אחרת. אני מוותר על ההצעה, כי השר הציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ש' הלל:
רשות הדיבור להצעה אחרת לחבר הכנסת דקל.

מיכאל דקל (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר החקלאות אמר בסיום דבריו, שמהבחינה הפורמלית הוא צריך לבקש להסיר את הנושא מסדר-היום, מפני שהממשלה עדיין לא דנה בו. אבל לעניין הקמת חמישה-שישה היישובים ביהודה ובשומרון יש משמעות הרבה יותר גדולה והרבה יותר רחבה מהמשמעות הפורמלית. יש לו משמעות ציבורית, והוא איננו אחד מהדברים הקטנים ביותר, השוליים ביותר, המופיעים באחד הסעיפים של ההסכם הקואליציוני.

לפחות מבחינתנו ומבחינת התנועה שאני משתייך אליה — עניין ההתיישבות ביהודה ובשומרון הוא אחד ממרכיבי-היסוד של תנועתנו. ולכן, הדבר הובא כפי שהובא בהסכם הקואליציוני. על שלושת סעיפיו: הסעיף האחד האומר, שלגבי היישובים הקיימים תפעל הממשלה — אולי איננו מצטט מלה במלה — לפיתוחם ולחיותם, או לחילוקם ולפיתוחם. נוסף על כך הסעיף השני, האומר שבמשך השנה שאחרי חתימת ההסכם — לא שנת התקציב, אלא השנה שאחרי חתימת ההסכם — יוקמו עוד חמישה-שישה יישובים, שהממשלה תקבע את שמותיהם, והכוונה איננה לשמות, כפי שאסביר אחר-כך. והסעיף השלישי אומר, שכל אחד מהיישובים הנוספים על חמישה-שישה אלה יצטרך לקבל את הסכמת הממשלה.

ייתכן שלא הבנתי את הדברים כפי שהוצגו כאן. ואם לא הבנתי, זה לא טוב, כי יש עוד חברים שישבו לידי ולא הבינו. אבל, העניין הוצג כאילו זה דבר בלתי מחייב, שמדובר בשמות של יישובים.

אדוני השר וחברי הכנסת, הכוונה היא להקים חמישה-שישה יישובים בכל חלקי יהודה ושומרון, לא לפי תוכנית אלון ולא לפי תוכנית אחרת, ואינני מתייחס לחילוף בשלילה לתוכנית אלון, אלא לפי תוכנית התיישבות: על גב ההר — מפני שיש לזה משמעות פוליטית ומדינית, ולא על גב ההר — מפני שיש לזה משמעות של יצירת תנאים לכואם של יהודים רבים לשם.

לכן אני רוצה לחקן את הדברים שאמר השר. לא מדובר סתם על שישה יישובים ושמות היישובים, אלא מדובר על הקמה ריאלית של שישה יישובים במשך השנה הקרובה. ועודה משותפת צריכה לסכם ולהביא לפני הממשלה באיזה מקום יוקמו היישובים.

מעבר לזה קיוויתי שיעבירו את הנושא לוועדה למען האחרות שבעניין. בלי להסתמך על הטיעון הפורמלי שהממשלה עוד לא דנה כזה. גם בוועדה אפשר היה להגיד שהממשלה עוד לא דנה בנושא ולכן עליו להמתין בוועדה עד שהממשלה תדון בו. אסור היה להשיב תשובה כזאת בנושא כה רגיש וחיוני בשבילנו ובשביל אחרים: למתנגדים — אולי: לנו — ודא.

אני עוד זוכר ויכוח שהתנהל בשנות השלושים בקשר לחפיסה הדתית כתנועה הרביוניסטית. ז'בוטינסקי אמר אז

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
מה קורה פה? אתם רוצים לחשוף את הוויכוח הפנימי בליכוד?

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני קורא אותך לסדר.

מיכאל דקל (הליכוד):

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אנחנו רוצים שהשר יהיה גם שר שלנו, לא רק שר שלך.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

זה מה שאתה רוצה?

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. לא אסכים שבזמן ההצבעה תהיינה כאן הפרעות.

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה 15 —

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום 18 —

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מי נמנע?

ה צ כ ה

נמנעים 6 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

נתקבלה.

הי"ר ש' הלל:

הודעה-לנמנעים — חבר הכנסת יוסי שרד.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סיעתי נמנעה מהצבעה לאחר שנשמעו כאן גם דבריה של חברת הכנסת גאולה כהן וגם הדברים של שר החקלאות, בשם הממשלה. גם דברים אלה וגם דברים אלה מחייבים אותנו לתגובה, והתגובה מתאפשרת רק כאשר אנחנו מוסרים הודעה בשם הנמנעים.

הסיעות שמסר שר החקלאות לכנסת היה, שהכנסת איננה בשלה לדיון בעניין זה משום שהממשלה עדיין לא דנה באותו נושא, ומשום כך הוא ביקש מהכנסת להסיר את הנושא מסדר-היום. ואני רציתי, ששר החקלאות יעלה על הדוכן ויבקש להסיר את ההצעה הזאת מסדר-יומנו בכלל; לא מסדר-יומנו של הכנסת עכשיו, אלא מסדר-יומנו המדיני-הציבורי.

ואומר מדוע: אין זה סוד, שאני מאז ומעולם התנגדתי להתנחלויות. אבל עכשיו אני מנסה לראות את הדברים מבעד למשקפים של הממשלה, או, לפחות, מבעד למשקפיים של חלק של הממשלה.

אני שומע השכם והערב, את מי לא? — בעיקר את ראש הממשלה, את השר עזר ויצמן — שר החינוך והתרבות, ראיתי, לא כל כך התרשם מההתפתחויות האחרונות המדיניות במזרח התיכון, הוא ציפה ליותר, שמעתי אותו בשבת — אומרים: אנחנו משקיעים עכשיו מאמץ, כדי להבקיץ את המכוי הסתום והמסוכן שאליו נקלע תהליך השלום. אנחנו קוראים — ואני חוזר ואומר, שכעני הקריאות האלה הן קריאות מסודרות —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חברת הכנסת גלור-תעסה, יש החלטה ללכת לפי החלטת השר.

הי"ר ש' הלל:

מה זה? האם אינכם יכולים לסדר את הבעיות שלכם בבית?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זו לא בעיה שלנו, זו בעיה של הקואליציה.

הי"ר ש' הלל:

בסדר, גם זה שייך לכם.

שר החקלאות א' נחמקין:

מה ההחלטה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

ללכת לפי החלטת השר.

שר החקלאות א' נחמקין:

נכון.

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

להעביר לוועדה.

שר החקלאות א' נחמקין:

ללכת לפי החלטת השר. לא שאני אחליט להעביר לוועדה, אלא שאתם תצביעו לפי הצעת השר. זו החלטת הקואליציה. ואינני רוצה עוד לנהל מעל הדוכן הזה את הוויכוח הקואליציוני. הוא יתנהל במקום אחר.

יאיר צבן (מפ"ם):

מה העניין הזה? עלו למעלה.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה זה מעניין את הכנסת? ענה לעניין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה התוקפנות הזאת? מה יש?

שר החקלאות א' נחמקין:

עד עכשיו חשכתי שהחברים שהתעוררו מעוניינים שיעבירו את ההצעה, לא חשכתי שהם מתנגדים לה.

אשר לשאלתו של חבר הכנסת איתן — מאחר שהיא אינה מתייחסת לשאלה שאני העליתי, אינני רוצה לעסוק בה.

רציתי לעלות שוב ולהבהיר את הנושא למי שלא היה באולם כשהשבתי על הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן. אמרתי שנכבד את קווי היסוד. אמרתי שלדעתי אין משמעות לשמות. ויש משמעות למיקום ולתאריך ההקמה. הוספתי שיש לנו בעיות חקציב קשות מאוד, ויש לנו בעיות של דאגה ליישובים שקמו בחופזה ואין להם סידורי שיוכן מינימליים לעונת החורף. ואחרון אחרון, היות שהממשלה עדיין לא דנה בסוגיה הזאת, אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום. אין שום היגיון וטעם לדון קודם בוועדה ולאחר מכן בממשלה.

הי"ר ש' הלל:

לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא לוועדה; השנייה — שלא לכלול אותו בסדר-היום של הכנסת. אני מעמיד אותך להצבעה זו מול זו.

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה

יצחק זיגור (הליכוד):
זה דיון במליאה.

ויקטור שפיטוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני שמתי לב להודעה החמורה של חברת הכנסת גאולה כהן. לצערי הרב, השר שהשיב כשם הממשלה עבר על ההודעה הזאת בשתיקה ולא מצא לנכון להגיב על כך שהושמע איום, שנתחזר לימי סבסטיה העליזים ולימי המרידות של ימית — —

שר החקלאות א' נחמקין:
"עליזים"?

ויקטור שפיטוב (מפ"ם):

— — נגד הממשלה החוקית של מדינת ישראל, תוך התנגדות לחיילי צה"ל, שמילאו פקודות. שר החקלאות, שדיבר כאן כשם הממשלה, לא מצא לנכון לומר מלה וחצי מלה כדי להזהיר את "התחיה" ולומר, שהדמוקרטיה תתגונן בפני מעשים אנטי-דמוקרטיים מסוג זה. אני רוצה לומר לחברת הכנסת גאולה כהן, שאם הממשלה לא תעשה זאת, הרי יש כוחות אחרים, שימנעו ממך לפגוע במשטר הדמוקרטי במדינת ישראל.

גאולה כהן (התחיה-צמח):
האם אתה מאיים עכשיו?

היו"ר ש' הלל:
חברת הכנסת, גאולה כהן.

ויקטור שפיטוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, סיעתי נמנעה מההצבעה בהצבעה האחרונה, מפני שאנחנו סבורים שלא רק את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת גאולה כהן צריך להסיר מסדר-היום, אלא צריך להסיר מסדר-היום את הממשלה הזאת, שנוראתה היום כפי שנוראתה, בגלל כפל הלשון שלה. הממשלה הזאת התחייבה — וצודקת חברת הכנסת גאולה כהן — להקים — הכיטוי הזה — חמשה-עשר התנחלויות. למה לא חמש? למה שש? למה לא בדיק?

גאולה כהן (התחיה-צמח):
אתה צודק.

ויקטור שפיטוב (מפ"ם):

השר, אמר לנו שההתחייבות מתייחסת רק לבחירת חמישה-עשר שמות להתנחלויות... אינטרפרטציה מצחיקה.

וכפל הלשון מתבטא בכך, שבניגוד לקווי היסוד, ראש הממשלה — הוא עשה את זה בפריס, הוא עשה את זה בפגישה עם סופרים, והוא עשה את זה, נדמה לי, גם בפגישה עם משלחת של הפרלמנט האירופי — אומר: אנחנו הקפאנו בעצם את ההתנחלויות, ובא עכשיו שר החקלאות, בשם אותה ממשלה ולאחר ההצהרות של אותו ראש ממשלה, ומודיע: אנחנו נקים את ההתחייבות, אנחנו נקים את ההתנחלויות. אין לנו כסף, ואם יהיה כסף — נעשה זאת. מי מדבר אמת? האם ראש הממשלה, בהודעות שלו שיש הקפאת ההתנחלויות? את מי הוא מוליך שולל? בפריס אפשר לומר את זה, לסופרים אפשר לומר את זה, לפרלמנט האירופי אפשר לומר את זה. ובכנסת אנחנו שומעים שזה יוגש, שהממשלה תקיים את ההתחייבותה ותקים את ההתנחלויות.

אם דרושה לנו הוכחה נוספת לכפל לשון, הרי זו התגובה של הממשלה בקשר לאירועים המתחוללים סביבנו. ואביא דוגמה נוספת: נאומי של המלך חוסיין, והתגובה של ממשלה

למלך חוסיין לבוא ולהידבר, לדבר שלום. הבסיס לכך אינו ברור, אבל יש איזה בסיס אחד, ערפילי, והוא: בלי תנאים מוקדמים.

ואני אומר: איזו רמיה היא זו, "בלי תנאים מוקדמים". מה זאת אומרת להצהיר "בלי תנאים מוקדמים", ובעת ובעונה אחת להקים התנחלויות? האם אנחנו אנשים רציניים? האם יש תנאי, שהוא יותר מוקדם ויותר תנאי, מהתנחלות? אחרי ככלות הכול, כל שאר התנאים הם תנאים מילוליים, אך פה מדובר על תנאי, שהוא עובדה מוגמרת, או שרוצים לראות אותו כעובדה מוגמרת — הוא לא יהיה עובדה מוגמרת — תנאי הנטוע בקרקע כדי שלא ייעקר. ואחר כך עוד יש די עזות מצח לעלות לכאן, ומעל במה זו ומעל במות אחרות ולקרוא למשאומותן לשלום בלי תנאים מוקדמים. מי שרוצה להקים עכשיו התנחלויות, אומר דבר פשוט מאוד — ואז זה כבר לא כל כך משנה מה אומרים כאן ומה אומרים בפריס, הוא אומר למלך חוסיין: היכבד ושב ברכי-עמון ושכח מכל יוזמה מדינית. כי זהו התנאי המוקדם שלנו, אשר בא לסכל ולטרפד.

אין זה מקרה שחברת הכנסת גאולה כהן פתחה בעניין חוסיין. זהו הרבר שבא לטרפד את המהלך המדיני. ולכן, לא מסדר-היום של הכנסת היום צריך להסיר את העניין הזה. אולי אינני פונה לכתובת הנכונה, משום שאני גם יודע איפה לבו של שר החקלאות מונח. במשך שנים ארוכות עשיתי מאמצים נואשים כדי להעביר את קו ההכחנה בין אלה לבין אלה, ולא תמיד הצלחתי. אז זו הסיבה האחת, שבגללה איננו יכולים שלא לחוות את דעתנו במהלך הדיון הקצר הזה. כאשר מדברים עכשיו, יותר מאי פעם, על ההתנחלויות, המגמה האמיתית היא, לטרפד את המהלך המדיני.

הסיבה השנייה — והיא לא פחות חשובה — —

היו"ר ש' הלל:
והאחרונה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
והאחרונה.

— — אולי, במובן מסוים, יותר פמרוס — היא: עליתי לכאן בעקבות דבריה של חברת הכנסת גאולה כהן, שהילכה אימים על המוסד הדמוקרטי הנבחר הזה ואמרה, שאם לא יקומו התנחלויות, אם רצונה לא יתמלא — כי אז תחזור סבסטיה. אני מקווה מאוד שאנשים, ובעיקר אנשי מפלגת העבודה, כאשר הם שומעים "סבסטיה" — האזינים שלהם מצילות. כל האסוציאציות הנוראות ביותר מהדהדות כאוזניים.

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת שריד, אתה כבר לא בהצעה לסדר-היום אלא ב — — — זמן נגמר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני כבר גומר.

עליתי לכאן כדי לומר לממשלה: זו קריאת תיגר על הדמוקרטיה הישראלית, על המוסדות הנבחרים שלה. וכאשר אני שומע את קריאת התיגר הזאת, אני חוזר ואומר: מי שמשיע את הקריאה הזאת כנגד המוסדות הדמוקרטיים של מדינת ישראל הוא הזרוע המדינית של המחתרת היהודית בגדה המערבית.

היו"ר ש' הלל:
תודה. הנמקת הימנעות לחבר הכנסת ויקטור שפיטוב.

האמורים להיות כמוסים, כמה באמת משקיעים בשטחים. אני חושב שזה משחק שכבר עבר עליו כלל. הלא המשבר הכלכלי התחיל לפני הבחירות והדרכים להיחלץ ממנו נבדקו גם הן לפני הבחירות, ואז היה לנו הזדמנות לשמוע דברים ברורים מפי אישים יודעי דבר, כאשר הם עוד היו באופוזיציה, כגון מי שמשמש היום שר הכלכלה, גר יעקבי, או מי שמשמש היום שר הביטחון, יצחק רבין. הם סיפרו על כך שבסך-הכול הושקעו בהתנחלויות ובכל הפיתוח הקשור בהן כ-600 מיליון דולר בשנה שחלפה, קרוב ל-3% של התל"ג. ברור לי שאי-אפשר להמשיך בהשקעה הזאת, לא מכיוון שיש משבר כלכלי — משבר כלכלי הוא מושג מפורד מאוד — אלא מפני שיש פשיטת רגל. אין כסף. ומאותה סיבה, אני משוכנע, יצאו בסופו של דבר מלבנון, כי לא יהיה כסף להמשיך להשקיע את הון התועפות שמשקיעים שם.

שר החינוך והתרבות יי נבון:
בשנה אחת?

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלוש):
בשנה שעברה — 600 מיליון דולר בשטחים, כ-3% של התל"ג. אם לאדוני יש ספק בעניין זה, הוא יכול לבדוק אותו עם שר הכלכלה. אני מוכן להמציא את החישובים שלנו, שמראים תוצאה דומה, אבל רציתי להסתמך על אנשים שקשה יותר להטיל ספק במידע שלהם.

כפי שאמרתי, מאותה סיבה גם יצאו מלבנון. מאותה סיבה יקצצו בתקציב הביטחון, שהרי גם ביחס אליו משחקים משחק משונה, ותמיד מציגים פה את המספר הלא-נכון, כאשר ברור לגמרי, מתוך ניתוח ספר התקציב, שמדובר בלמעלה מ-6 מיליארדי דולר, ואם לא נקצץ מהם במידה משמעותית, בשיעור של 25%, לא נצא ממצב של פשיטת הרגל. אלא מה? הטרדיה היא בכך, שבסופו של דבר יעשו את כל הקיצוצים הדרושים, אבל יעשו את זה מתוך היגדרות אחרי הרגל הנפשטת. לא יעשו את זה מתוך נכונות לגבש מדיניות שיש לממשלת ישראל ולמדינת ישראל אפשרות לממן אותה, אלא יעשו את זה כמסכנים, שמצד אחד מקצצים מחוסר ברירה ומצד שני שולחים יד לארצות-הברית לבקש עוד מיליארד ועוד מיליארד.

מה שהיה כאן, הוויכוח על חמש או שש ההתנחלויות, רק מסמל את המצב האומלל שהמדינה נתקעה לתוכו. לא יכולים לעשות מה שרוצים לעשות — משום שאין כסף, ותחוששים להסיק את המסקנה המתבקשת, שצריך להתאים למצבנו מדיניות אשר יש בכוחנו לממן אותה. כתוצאה מכך ראינו את הוויכוח המשונה בין מי שדורש להקים חמש או שש התנחלויות מייד, אף שאין כסף, לבין מי שאומר: הייתי רוצה להקים אותן, אלא שאין לי כרגע כסף.

ובכן, במין ויכוח כזה, מובן שלסיעתי אין אפשרות לנקוט עמדה לא לצד זה ולא לצד זה, ומשום כך נמנענו. תודה.

ה. הצעה לסדרהיום

תגבור ענף התיירות לשם שיפור המצב הכלכלי

היו"ר ש' הלל:
זה לא מקובל, אבל שאל.
שבת וייס (המעריך):
או הצעה לסדר.

הזאת — משאומתן ללא תנאים מוקדמים. ויש בקווי היסוד החתיכות להקים התנחלויות, והשר מודיע היום, שהממשלה תקיים את ההתחייבות הזאת כשהיה לה כסף, ושכמשך השנה הזאת ימצא לזה כסף. לא יהיה כסף בשביל החינוך — לזה ימצאו. אתם תבטיחו את זאת, כך אני מתאר לעצמי, שאם לא כן, תפרשו.

מיכאל דקל (הליכוד):
זה כסף לקיום.

ויקטור שטייט (מפ"ם):
זה כסף לקיום. אני מבין.

המלך חוסיין הציע נוסחה של משאומתן על בסיס 242, כאשר הוא מדבר על אדמה תמורת שלום. תגובת הממשלה — כפל לשון.

ראש הממשלה אומר, שחוסיין סימפתי לו מאוד. הוא מנסה גם להוכיח לנו, שחוסיין מגדיר את פרס אדם סימפתי מאוד. מה זה, עניין של סימפתי, או של ניסוחים? אין לממשלה הזאת אומץ לב לבוא ולהזמין את חוסיין למשאומתן על 242 לפי הנוסחה של שטחים תמורת שלום, כי אם יאמרו את זאת — אין ממשלה.

זו ממשלה משוחקת. ראו איך היא נראית פה. כך תנהלו את המדינה? כך תפתחו בתהליך מדיני?

לכן, אדוני היושב-ראש, ההצעה של חברת הכנסת גאולה כהן אראיה שייסרו אותה מסדר-היום. הנאום של נציג הממשלה בדיון הזה, ראוי שנסייר גם אותו מסדר-היום. לא היתה לנו ברירה אלא לתת ביטוי על-ידי הימנעות למרירות ולחסכול שיש בעם מהשיחוק של הממשלה הזאת.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות הודעה לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

קריאה:

על מה?

היו"ר ש' הלל:

על ההימנעות, מתוך הנחה שההימנעות היתה בשם כל הסיעה. זה הכלל.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלוש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אכן ההימנעות היתה בשם כל הסיעה. אינני חושב שיש לי קושי להסביר מדוע נמנעתי בוויכוח שהתפרץ כאן בין שני מרכיבי הממשלה העיקריים. זה ויכוח שאין לנו חלק בו. אבל, רציתי להפנות את תשומת הלב לעובדה מעניינת ומאלפת.

אומנם התנהל ויכוח האם יש כסף או אין כסף, אבל בשום מקרה לא צוין בכמה כסף מדובר. זהו אחד הסודות הכמוסים.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לסעיף הבא — — —

שבת וייס (המעריך):

יש לי שאלה ליושב-ראש הכנסת.

גידול של 12% בהשוואה לנובמבר בשנה שעברה. שנת 1984, אדוני היושב-ראש, תהיה שנת שיא עם כמיליון ורבע מבקרים, עלייה של 7% לעומת 1983. ומה שיותר חשוב — בתיירות כדרך האוויר יש גידול של כ-10%.

מול המספרים המרשימים האלה, אצטט מספר מרשים יותר, אדוני היושב-ראש, והוא הגידול המשמעותי בהכנסות המדינה בדולרים ובשיפור מאזן התשלומים — כמיליארד ו-100 מיליון דולר — וזה אשר עושה את התיירות לענף יצוא מספר אחד.

עם זאת, הענף עובד במחצית מיכולת התפוקה שלו, לצערי, ויש בהחלט מקום להגדיל את התפוקה, להגדיל את מספר התיירים, וכפועל יוצא — להגדיל גם את ההכנסות.

נוסף על כך, אדוני היושב-ראש, הענף יכול לקלוט עובדים נוספים במקומות עבודה באזורים שניכרת בהם אבטלה, כגון הגליל, אזור ים-המלח, אילת ועוד. הענף משווע לידיים עובדות וביכולתו לקלוט עוד כ-15,000 עובדים במקביל לגידול הצפוי כתנועת התיירים, כיום, כאשר גזירת האבטלה מרחפת מעל ראשנו, בשורה זו יכולה בהחלט לזקוף את קומתו של האדם העובד.

חשיבות הנושא ויכולתה של התיירות לתרום למשק הלאומי — מאזן התשלומים, התעסוקה — מחייבים בהחלט קיום דיון מפורט בנושא זה. אני מסכים בהחלט להצעה שהציע חבר הכנסת זייגר.

בהודמנות זו אני גם רוצה להביע לך, אדוני היושב-ראש, את תודתי והערכתי האישית על ההכנה הרבה שאתה מגלה לנושא כלכלי חשוב כל-כך, ואני מבקש שהכנסת אכן תחליט על קיום דיון בנושא חשוב זה.

היו"ר ש' הלל:
תודה רבה.

אני מבין שאין לפנינו הצעה אחרת, אני מעמיד להצבעה את הצעת חבר הכנסת זייגר, בהסכמתו של השר, לקיים כמליאה דיון כעניין התיירות. מי בעד הצעה זו? מי נגד? אין נגד.

ה צ ב ה

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נחקלה.

היו"ר ש' הלל:

אני קובע, שהכנסת החליטה לקיים דיון במליאה בנושא התיירות.

היו"ר ש' הלל:

לא, הצעה לסדר — תגיש לי אותה בכתב.

שבח וייס (המערך):
שאלה.

היו"ר ש' הלל:

שאלה? מהר, בקצרה.

שבח וייס (המערך):

אני מצלה עניין זה מדי פעם, לכבודה של המליאה. מדי פעם בפעם יש ישיבות של ועדות או ועדות-משנה בזמן ישיבת המליאה — — —

היו"ר ש' הלל:

לא, לא, סליחה. אני לא אדון בזה כרגע. אני מצטער, לא אעסוק בזה עכשיו.

אנחנו עושים שינוי מסוים בסדר-היום. קודם נעלה את ההצעה של חבר הכנסת זייגר — תגבור ענף התיירות לשם שיפור המצב הכלכלי. בהסכמתו של מציע ההצעה הקודמת שינינו את הסדר. חבר הכנסת זייגר, בבקשה.

יצחק זייגר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התיירות היא אחד מענפי הכלכלה החשובים של מדינת ישראל, ענף יצוא אשר הפוטנציאל הגלום בו לא נוצל עד תום. ראוי שניתן למשרד התיירות את הכלים המתאימים כדי להתמודד בצורה אפקטיבית ויעילה עם האתגרים שענף התיירות עומד בפניהם.

שר התיירות קבע את 8 בינואר כיום סיוור ודיון לחברי הכנסת בנושא התיירות. היה ראוי שבאותו יום יהיה גם דיון כמליאת הכנסת. הייתי מבקש שהכנסת תסכים לקיים ב-8 בינואר דיון במליאה.

אני מבקש שהכנסת תאשר את הנושא לדיון במליאה. תודה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. שר התיירות, בבקשה.

שר התיירות א' שריר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כעצם הימים האלה, כאשר דאגה כבדה בלבנו על המצב הכלכלי, לדלול יתרות מטבע-החוץ והרעה במאזן התשלומים, אני יכול לבשר לבית, אדוני היושב-ראש, שיש קרן של תקווה, קרן אור במצב המשק, והיא ענף התיירות.

חודש נובמבר היה חודש שיא, עם 83,000 מבקרים —

1. הצעה לסדר-היום

מניעת סגירת בית-החולים "הוספיס" בעיר העתיקה

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים עתה להצעה לסדר-היום מאת חבר הכנסת תופיק טובי: מניעת סגירת בית-החולים "הוספיס" בעיר העתיקה. בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בית-החולים "הוספיס" מצוי, כידוע, בעיר העתיקה בירושלים מאז 1949. אדבר עליו ועל סכנת סגירתו כיום. לירידנו, ירושלים המזרחית היא שטח

כבוש, חלק של הגדה המערבית, שנכבשה בשנת 1967. וגם כשמשרדי הממשלה האזרחיים מנהלים את השירותים התברתיים בירושלים העתיקה והמזרחית בתוקף צו הסיפוח, אין זה משנה את מעמדן כשטח כבוש. כזה הוא מעמדה של ירושלים המזרחית בעיני העם הפלשטיני. בעיני כוחות השלום בישראל ובעיני הקהילה הבין-לאומית. רק בימים אלה קיבלה עצרת האומות המאוחדות — בקולות כל אומות העולם, פרט לקולה של משלחת ישראל — החלטה מיוחדת, המדגישה את מעמדה של ירושלים המזרחית כשטח כבוש וחלק של הגדה

החולים ממשיך לפעול ולתת את השירותים הנחוצים לתושבים, על אף הקיצוצים הקשים בתקציבו. בית-החולים קולט חולים הרבה מעבר ליכולת הקליטה הטבעית שלו, כך שמספר המיטות התפוסות כיום עולה על 75% הקליטה במשך השנה נעה בין 110% ל-120%. מספר החולים שביקרו במרפאות-החיר של בית-החולים בשנת 1983 הוא 16,873. ובשנת 1984 — רק ב-11 מתוך 12 החודשים שלא — מספר הלידות בבית-החולים ב-1983 היה 1,565. וב-1984 — ב-11 חודש — 1,803. מספר הניתוחים שבוצעו בשנת 1983 היה 1,353. ובשנת 1984 — ב-11 חודש — 1,654.

מהנתונים שהבאתי כאן עולה, כי פעילות בית-החולים מתרחבת, על אף הקיצוצים הרבים שנעשו בתקציבו. דבר זה מוכיח, שהתושבים וקוקים לשירותיו של בית-החולים "הוספיס", בעיקר בגלל המצב הכלכלי הקשה של האוכלוסייה בשטחים הכבושים.

לסיים, חברי הכנסת, ההחלטה לסגור את בית-החולים "הוספיס" היא החלטה חמורה. היא פוגעת באוכלוסייה גדולה בירושלים הערבית ובסביבתה, הזקוקה מאוד לשירותי בית-החולים. לא די בכך, שהשלטונות הישראליים הפקיעו בשנת 1967 את הבניין החדש שנועד לבית-החולים בשיח-ג'ראח ומסרו אותו למשטרה — במקום בית-חולים חדש קיבלו התושבים משטרה שתסייע לכפיית שלטון הכיבוש — אלא עכשיו מתכוונים גם לסגור את בית-החולים ולפגוע בשירותי הבריאות של האוכלוסייה.

הטיעון על הבטחת קיום השירותים ברמה טובה יותר בבתי-חולים אחרים הוא טיעון סרק. הרי המצב יחמיר אם אין מקימים בית-חולים חדש במקום הישן. קשה יהיה לקבל טיפול בבתי-חולים אחרים גם מסיבות כספיות וגם מסיבות תפוסה ועומס. קשה יהיה לקלוט אוכלוסייה נוספת בבתי-חולים אחרים. התוצאה תהיה פגיעה חמורה באוכלוסייה הערבית בירושלים העתיקה ובסביבתה.

על כן מציעים אנו לקיים דיון במטרה לבטל את החלטת הממשלה לסגור את בית-החולים וכדי להבטיח את המשך עבודתו. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ב-1967 אומנם אירע דבר בירושלים, יידי חבר הכנסת תופיק טובי, שוחררה ואוחרה. מאז ירושלים משמשת כירת ישראל ואין צורך כל יום לחזור ולהוכיח זאת.

היו"ר ש' הלל:

ירושלים המאוחדת.

שר הבריאות מ' גור:

ירושלים המאוחדת. תודה רבה.

כתור שר הבריאות כממשלה הדבר מאפשר לי לבחון את שאלת בריאותם של תושבי ירושלים מבחינת טובתם בלבד.

לצערי, העובדה שאתה מכניס נימה פוליטית יכולה להקשות על מכן הפתרון הענייני להטבת השירות הרפואי שלו וזכים התושבים. אני יכול להבין שקשה להסכים ולהשלים עם העובדה שהממשלה ומשרד הבריאות רוצים בטובתם הבריאותית של התושבים. פשוט עד כדי כך.

המערכת הכבושה, על כל המשמעות הפוליטית הנובעת מכך לגבי הסדר השלום המיוחל. מצב זה מטיל, אולי, על שלטונות ישראל אחריות גדולה יותר לקיום השירותים החברתיים החיוניים ולהבטחת רמתם הנאותה. תוך כיבוד זכויות התושבים.

הננו מעלים בפני הכנסת את סכנת הסגירה של בית-החולים "הוספיס" בירושלים כדי למנוע פגיעה חמורה באוכלוסייה הערבית בירושלים העתיקה וכדי ששלטונות ישראל לא יפגעו בשירותים החיוניים הקיימים. בית-החולים "הוספיס" — הקיים, כפי שאמרתי, מאז 1949 כבית-חולים ממשלתי — משרת אוכלוסייה גדולה של תושבי העיר העתיקה וכפרי הסביבה, כ-150,000 נפש. הרוב המכריע של האנשים המטופלים בבית-החולים, כ-70%, אינם רשומים בכל ביטוח רפואי ואינם יכולים לשלם את דמי הביטוח הרפואי.

עד שנת 1967 היו במחלקות השונות של בית-החולים 120 מיטות, והוא שירת את האוכלוסייה מחברון בדרום עד שכם בצפון. משרד הבריאות הירדני תכנן להעבירו לבניין חדש בשיח-ג'ראח. אולם ב-1967, המועד שנקבע להעצקת בית-החולים, תפסו השלטונות הישראליים את הבניין, עם הכיבוש, ושיכנו בו את המשטרה.

הבניין, שבו מושכן בית-החולים כיום, שייך לכנסייה האוסטרית. משרד הבריאות הישראלי ניסה לנצל את רצונה של הכנסייה להחזיר לידיה את הבניין, כדי להחליט על סגירת בית-החולים. אולם הכנסייה האוסטרית חזרה בה מכיוונה להחזיר לעצמה את הבניין, לאחר ששוכנעה בחיוניות ובנחיצות של המשך תפקוד בית-החולים.

משרד הבריאות הישראלי לא הכניס שום שיפור ברמת השירותים של בית-החולים מאז 1967. להיפך, המשרד פעל בקביעות להורדת מספר המיטות והתקנים בו, והוא מנסה למצוא תירוצים לסגירתו.

רצוני להביא כמה נתונים לגבי הקיצוצים שבוצעו בבית-החולים בשנים שעברו. מספר המיטות ירד מ-120 בשנת 1967 ל-50 מיטות כיום; מחלקת אף-אוזן-גרון נסגרה; מספר התקנים צומצם מ-120 ל-68; התקציבים צומצמו בהתמדה, דבר שגרם לאי-יכולת לרכוש מכשירים רפואיים נחוצים וכן להורדת רמת השירותים הניתנים בבית-החולים.

אם נשווה את התקציבים לשנת 1983 לתקציבים לשנת 1984, נקבל תמונה עגומה מאוד. אם בשנת 1983 הוקצבו למכשירים 13,000 דולר, הרי ב-1984 ירד הסכום הזה ל-8,300 דולר. בתחזוקה, לעומת הקצבה של 53,000 דולר ב-1983 הוקצבו ב-1984 47,500 דולר. אם ב-1983 הוקצבו למשכורות רופאים, אחיות ועובדים 1.26 מיליון דולר, הרי ב-1984 ירדה הקצבה זו ל-786,000 דולר. בסך-הכול, ב-1983 היתה ההקצבה 1.273 מיליון דולר, וב-1984 שוויה היה 991,300 דולר.

מנתונים אלה ניתן ללמוד באופן ברור, שתקציב שנת 1984 נופל ב-22% מתקציב 1983. למרות עליית המחירים המסחררת שהיתה בשנה הנוכחית, בולטת גם העובדה, שהתקציב הנוכחי הוא פחות ממיליון דולר, יצוין כאן, שכ-50% מהכנסות בית-החולים באות מתשלומים שמשלמים החולים תמורת השירות הרפואי. התקציב של שלטונות ישראל אינו עולה אפוא על חצי מיליון דולר.

כדי להבהיר את התמונה ולעמוד על חיוניותו של בית-החולים "הוספיס", אביא נתונים המוכיחים, שבית-

זאת התקדמות. אמרתי שעוד לא קיבלנו החלטה. הערכתי היא, שאם נישב שוב ושוב, נגיע להכנה משותפת לגבי הפתרון הטוב ביותר. אתה צעדת צעד בריא וחשוב מאוד קדימה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בית-החולים חדש — בכקשה.

שר הבריאות מ' גור:
בסדר. תיכף נדבר על בית-החולים. האם צריך בית-החולים חדש בירושלים, ואולי די ב"הדסה", "שערי צדק", ב"הסה" על ההצופים ועוד. למה בית-החולים "מוקאסב" לא מקבל אותם? למה בית-החולים הקרובים יותר לא מקבלים אותם? לכל זה, חבר הכנסת תופיק טובי, משרד הבריאות יתן חשבה.

בית-החולים "הוספיס" פועל משנת 1978 עם חקן מאושר של 40 — 50 מיטות. הוא משרת בעיקר את האוכלוסייה הענייה של ירושלים המזרחית, אם כי מגיעים לשם גם חולים מאזורים אחרים. לרבות יולדות מחברון, המעדיפות לחסוך לעצמן הוצאות אשפוז במערכת הקיימת באזורן, שהיא ברובה מערכת בריאות פרטית יקרה מאוד.

בסך-הכול מועסקים בבית-החולים כיום 9 רופאים ו-33 אחיות. שרובן אינן מוסמכות. בית-החולים נמצא במבנה שאינו מתאים לייעודו. אין אפשרות להגיע עם אלונקה עד רכב האמבולנס והעברת חולים ויולדות בין הקומות מהווה בעיה קשה. חדר הניתוח והשירותים הנוגעים אליו אינם עומדים בסטנדרטים המקובלים כארץ, ותנאי המקום אינם מאפשרים פיתוח. היקף הפעולות המצומצם של המוסד אינו מאפשר כל פיתוח של תשתית רפואית, החיונית למתן שירותים כירורגיים ומיילדותיים מינימליים. כלי להיקלע למצבים של סכנה.

מעקב של גורמי הרפואה בירושלים ובמשרד הבריאות במשך השנים אין לנו ספק, שתוצאות הטיפול במקרים המסוכנים, ואפילו במקרים שלכאורה לא היו צריכים להיות מסוכנים, אינן חואמות את המצוי, ורואי שלא את הרצוי מבחינה רפואית. לפי הערכת משרד הבריאות, המשך קיומו של המוסד הזה, במתכנתו הנוכחית, הוא כחס על שירותי הבריאות של מדינת ישראל, ואגב, כל הדבר הזה איננו בא בשום אופן להמעיט מרמתם של הרופאים והאחיות, או מרצונם לתת את הטיפול המתאים. אני מדבר רק על המוסד כמוסד.

חובת משרד הבריאות היא להבטיח, שכל אורח, יהודי או ערבי, מוסלמי או נוצרי או דרוזי, יקבל טיפול רפואי ברמה הטובה ביותר שמוסדות הרפואה בישראל יכולים להגיש. ברור זו החליט-משרד הבריאות לבטל את פעילותם, עד כדי סגירתם, של כמה מתקנים רפואיים בכל רחבי הארץ, שמבחינת גודלם אינם מאפשרים פיתוח שירותים רפואיים ברמה מינימלית.

לגבי בית-החולים "הוספיס", נשקלת האפשרות לתקן את המצב מבחינת האוכלוסייה של מעוטי היכולת כמורח-ירושלים. זאת, בגלל חובתה של הממשלה לטפל בהם לא פחות טוב מכלל אורח אחר של מדינת ישראל. אין כוונת המשרד לפגוע בחושבים אלה, אלא להיפך: לטפח את תנאי השירות הניתן להם, ולמנוע מהם קבלת טיפול כתנאים המסכנים את בריאותם ואת חייהם.

מבחינתנו, זו העילה היחידה המתקבלת על הדעת לקביעת כל קריטריונים שהם למתן טיפול רפואי. לאור זאת נבחנו הצעות אחדות. שטרם סוכמו משרד הבריאות, ולכן גם החלטה על סגירת בית-החולים טרם נתקבלה. בשלב זה, כל התייחסות לאפשרות זו או זו היא תיאורטית בלבד. עם זאת,

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא די להגיד זאת. צריך לעשות זאת.

שר הבריאות מ' גור:
סמוך עלי, חבר הכנסת תופיק טובי, לא רק נגיד — גם נעשה.

אכן, קשה למשרד הבריאות להשלים עם כמה רמות רפואיות בירושלים. תפקידנו לוודא שחושבי ירושלים כולה, לרבות אלה הגרים בתוך התומות, יזכו לקבל את הטיפול הרפואי הטוב ביותר שמדינת ישראל יכולה לתת. לשמחתנו, הרמה הרפואית במדינת ישראל היא מהגבוהות בעולם. בגלל סיבות פוליטיות אין הצדקה לפגוע בטיפול הרפואי של התושבים.

המרפאה שהוקמה על-ידי עיריית ירושלים והועברה לניהול של קופת-החולים הכללית, המרפאה הגדולה בשיח"ג'ראח, היא עובדה המדברת בעד עצמה. אני מציע לבקר עד לשלושה עם החלים, לשווח עם הרופאים ולראות לא רק שם כמה מרפאה מודרנית וטובה יכולה לתת שירותים טובים, אלא גם עד כמה התושבים נהנים מהשירותים האלה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
התושבים היהודים בעיקר.

שר הבריאות מ' גור:
חבר הכנסת פלד, אני מציע לך לנסוע לשם, זה לא רחוק.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
נסעה.

שר הבריאות מ' גור:
לשמחתי הרכה גם תושבים יהודים באים לשם. כיוון שהטיפול מצוין, ביילתי שם שבוע שעבר שעות רבות מאוד בחברת הרופאים ובחברת החולים, שאלתי והתעניינתי.

עובדה היא, ידידי חבר הכנסת תופיק טובי, שגם השלטון הירדני רצה להעביר את בית-החולים אל מחוץ לחומות, לשיח"ג'ראח. אני מזכיר את העובדה הזאת מכיוון שבעת ביקורי — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הזכרתי זאת. בנו בניין חדש.

שר הבריאות מ' גור:
נכון. אני משתמש במה שאתה הזכרת. הואיל ואחד הנימוקים המרכזיים של הרופאים בבית-החולים "הוספיס" נגד ההעברה הוא החשיבות של הימצאותו של בית-החולים בתוך התומות, אני סותר נימוק זה בעזרת העובדה שאתה הזכרת — שגם אז התכוונו להעביר את בית-החולים אל מחוצה להן. זאת אומרת, גם אז לא חשבו שהימצאותו של בית-החולים היה במקומו הנוכחי היא צו עליון, לכן, גם אנחנו תופשיים לקבוע כיצד יינתן הטיפול הרפואי הטוב ביותר.

הערה נוספת, גם על דעת הרופאים וגם על דעת האחיות בבית-החולים "הוספיס", המצב הנוכחי איננו יכול להתקיים עוד.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אילו הייתם מעבירים אותו לבניין החדש — אדרבא, אבל אתם מפרקים אותו.

שר הבריאות מ' גור:
אני רוצה רק לומר לך, שכבר צעדנו צעד קדימה. כי אם אתה אומר את המלה "אדרבא" לגבי העברה לבניין חדש —

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
העבודה והרווחה נתקבלה.

שבת וייס (המערך):

על כל פנים, יש סיכוי שבועדה יהיו יותר משתתפים
מאשר יש עתה במליאה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מצטרף לרבוי של חבר הכנסת שבת וייס.

היו"ר א' נחמיאס:

כולנו מצטרפים.

כיוון שהנושא הוא נושא רפואי-אנושי, אני מוכן להעביר אותו
לדיון כוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

חודה, אני שואל את חבר הכנסת תופיק טובי, האם הוא
מסכים שהנושא יועבר לוועדה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

לפנינו אפוא הצעה אחת: להעביר את הנושא לדיון
בוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד אותה להצבעה.

ז. שאלות ותשובות

ולהעניש את האשמים. בעקבות גילוי המקרה, פנתה רשות
הספורט במשרדנו לכל ההתאחדויות ומרכזי אגודות הספורט.
ודרשה להקדיש מאמץ מיוחד להיבטים החינוכיים בהכנת
ספורטאים ובהכשרתם.

רשות הספורט תעקוב אחר הביצוע.

301. יציאת תלמידים ערבים לשירות לאומי ישראלי
חברת הכנסת ע' פולודר שאלה את שר החינוך והתרבות כיום
ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):
בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום ה', 22 בנובמבר 1984,
נתפרסמה כתבה על תלמידה ערבייה מכיתה י' בכית-הספר
"רנה קסן" בירושלים, אשר לא הורשה לצאת לשירות לאומי
עם כיתה. לעבודה כימתיים — יחידות מחסני חירום. הן
מהנאמר בעיתון והן לפי עדות הורי ילדים הלומדים באותו
בית-ספר, גרס המקרה זעזוע לתלמידים, והם אף שקלו כיטול
יציאתם לשירות הלאומי.

אודה לכבוד השר אם ישיב לשאלתי:

1. מה הם הקריטריונים לקביעת יעדי השירות הלאומי?

2. מי קובע אותם?

3. האם קביעת תוכנית השירות הקונקרטית לכל בית-ספר
ולכל כיתה נעשית בשיתוף עם מנהלי בתי-הספר, ובהתחשב
בבעיות או ברגישויות מיוחדות הקיימות באותו בית-ספר?

4. האם בהחלטה לצאת לשירות לאומי בתחומים
ביטחוניים רגישים מובאת בחשבון הבעיה החברתית שהדבר
עלול לעורר בכיתות מעורבות, שבהן לומדים גם תלמידים
ערבים? אם כן — האם נשקל יעד שירות אלטרנטיבי, שאינו
מחייב אפליה מטעמי כיתחון?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

(החשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' וייס)

1. השירות הלאומי מתבצע במקומות האלה: ההתיישבות
העובדת, קיבוצים, צה"ל, חפירות ארכיאולוגיות, שמורות טבע
וערות הקה"ק הקיימת לישראל, קטיף הדרים, או כל שירות אחר
המסייע לחברה ולקהילה בישראל.

2. קביעת מקומות השירות נעשית בתיאום עם הגורמים
הנ"ל.

3. תוכנית השירות נקבעת בשיתוף בית-הספר ובאישורו.

4. בבתי-ספר, שבהם יש כיתות מעורבות ואשר לגביהם
מתעוררת בעיה — ניתן, עליידי תיאום מראש, לשנות את

היו"ר א' נחמיאס:

מורי ורבותי, אנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום —
תשובות על שאלות. ישיב על השאלות שר החינוך
והתרבות, בבקשה, שר החינוך והתרבות.

182. התאמתו של עובד מרכז ההסברה לחפקיו

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר החינוך והתרבות כיום א'
בכסליו התשמ"ה (25 בנובמבר 1984):

ביום 14 בנובמבר 1984 התפרסמה בעיתון "הארץ"
רשימה מאת גדעון ספירו, העובר במרכז ההסברה, ברשימה זו
מובעות דעותיו והשקפותיו הפוליטיות.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם קראה את הרשימה הנ"ל?

2. האם דעות הכותב מתיישבות עם הקונסנסוס
הלאומי-הציני של מדינת ישראל?

3. האין דעות אלו עושות אדם זה בלתי מתאים למקום
עבודתו, שהוא מרכז ההסברה?

4. אם כן — האם תראה לנכון להעביר את אותו עובד
מרכז ההסברה למקום עבודה אחר?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

(החשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' וייס)

ענייני של גדעון ספירו תלוי ועומד כרגע זה בכית-הדין
המשמעתי של נציבות שירות המדינה.

300. נבחרת הנוער בכדורגל

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך והתרבות כיום ט"ו
בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

נוכח הגילויים על אודות המעשים המבישים של חלק
מחברי נבחרת הנוער בכדורגל בעת מסעה האחרון
בחורף-לארץ, הנני מבקש לדעת:

מה הם הלקחים שמשדרך מפיק מהנ"ל?

תשובה שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נחרדנו למשמע ההתנהגות המחפירה של חלק משחקני
נבחרת הנוער. בכדורגל.

עקבנו אחר טיפולה של ההתאחדות לכדורגל בנושא
ושוכנענו, כי היא אכן עשתה את הדרוש להוקיע את התופעה

שר החינוך והתרבות י' גבון:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' פלד)

הרשות המקומית היא הכעלים של החינוך העלייסודי במקום. לפיכך, היא פעלה עליפי שיקול דעתה והסמכויות שהוענקו לה.

כמובן, אין זה רצוי שמורים יעבדו מכוח צווי ריתוק או מכוח צווי מניעה, אולם יש לזכור שהאלטרנטיבה לכך היא, שהתלמידים יושבתו מלימודים ויהיו נתונים לסכנות הרחוב.

305. בניית מבנה מפואר ללימודי רפואת-שיניים באוניברסיטת תל-אביב

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר החינוך והתרבות כיום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

לאחרונה פורסם, כי באוניברסיטת תל-אביב החלה בניית בניין מפואר ללימודי רפואת שיניים. עלות הבניין, על ציודו, תגיע ל-6.5 מיליוני דולר, מהם 3 מיליוני דולרים מתקציב הוועדה לתכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה.

אודה לכבוד השר אם ישיב:

1. האם היריעה נכונה?

2. אם כן — האם לדעת כבוד השר ימי משכר אלה הם המועד הנכון להוצאה כספית כזאת?

שר החינוך והתרבות י' גבון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' וייס)

1. באוניברסיטת תל-אביב אכן הולך ונבנה בניין פונקציונלי, ולא מפואר, לבית-הספר לרפואת שיניים. עלות הבנייה היא כ-6 מיליוני דולרים, ונוסף על כך יוחקן בבניין ציוד בעלות של כ-3 מיליוני דולרים. הבניין ישמש להוראה קלינית של רפואת שיניים.

בניין זה הוא חלק של תוכנית רב-שנתית מצומצמת לפיתוח באוניברסיטאות, שסוכמה עוד ב-1982. הבניין נכלל בתוכנית, לאחר שב-1980 הוחלט לחזק ולהרחיב את הוראת רפואת השיניים באוניברסיטת תל-אביב, לאור המלצות ועדה בראשותו של הפרופסור מ' רחמילביץ, שמנתה על-ידי המועצה להשכלה גבוהה, לשם בדיקת הצרכים והאפשרויות להרחבת ההכשרה של רופאי השיניים בישראל. על רקע המחסור ברופאי שיניים.

בית-הספר לרפואת שיניים באוניברסיטת תל-אביב הוא ייחודי בכך שהוא משותף למוסד זה ולקופת-חולים, ובכך שהבוגרים מתחייבים לשירות בקופת-חולים.

מימון הבנייה מחולק בין הוועדה לתכנון ולתקצוב, קופת-חולים ותורמים מחוץ-לארץ. מימון הציוד מחולק בין תורמים מחוץ-לארץ ובין קופת-חולים.

2. לאור חשיבות הנושא, ולאור העובדה שתורמות מחוץ-לארץ מכסות כ-40% מההשקעות, אנו סבורים שיש להמשיך את הפריקט ולהשלים.

306. זימון מורים לימי עיון בתקופת הלימודים

חבר הכנסת ד' דנינו שאל את שר החינוך והתרבות כיום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

על-פי ידיעה, שהתפרסמה בעיתון "הארץ" מיום י"א בכסליו התשמ"ה (5 בדצמבר 1984), מורים לחינוך גופני וזמנו ליום עיון במכון ווינגייט סמוך ליציאה לחופשת חנוכה. מן

מקום השירות, כדי שגם התלמידים הערבים יוכלו להשתתף. אני מקווה הרבה אכן ייעשו כך בעתיד. אני מצטער אם היתה חריגה.

302. שימור הרה"בית כאתר עתיקות

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר החינוך והתרבות כיום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):
בהרה"בית הולכות ומתבצעות עבודות שונות, הגורמות לפגיעות בממצאים ההיסטוריים ובשרידים העתיקים שבמקום, מימי בית ראשון ובית שני. עבודות אלה, היוזמות על-ידי הווקף המוסלמי, כוללות ריצוף, גינון, בנייה ושינויים כפני השטח וכמה שמתחת לפני השטח.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם אגף העתיקות במשרדך עוקב אחרי הנעשה בהרה"בית?

2. האם הכין האגף דוח על הנעשה שם, עם המלצות לכיצוע?

3. האם הוציא אגף העתיקות הנחיות לפיקוח על הנעשה, כדי לשמור על ההר מפגיעות כגון אלה?

4. אם אגף העתיקות אינו עושה דבר כנדרש, האם יורה כבודו לאגף לעשות כן?

תשובת שר החינוך והתרבות י' גבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-4. כדי אגף העתיקות יש נתונים על העבודות הנעשות בהרה"בית. ככל שידוע לנו, לפחות חלק של העבודות קשור בהתקנת אמצעי בטיחות, עקב פיגועים שהיו בהרה"בית.

הנושא כולו כפוף לסעיף 29(ג) לחוק העתיקות, התשל"ח-1978, והיינו, לדרג של ועדת שרים, לפיכך, על אגף העתיקות לקבל הוראות כאשר לדרך הפעולה, בהתאם.

ועדת השרים תתכנס בקרוב כדי לדון בנושא.

304. ריתוק מורים לעבודתם בכפרייסיף

חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את שר החינוך והתרבות כיום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

כ-30 מורים בכפרייסיף שבתו לאחרונה, משום שלא קיבלו את משכורותיהם. ידוע לי, שמשך החינוך והתרבות העביר את הכספים הדרושים לתשלום המשכורות, ושגם הורים מתושבי הכפר חרמו מכיסם, כדי לאפשר למועצה המקומית לשלם את המשכורות. אולם, כספים אלה נוצלו על-ידי ראש המועצה המקומית לצרכים אחרים, במסגרת התקציב הכללי של המועצה.

בהסתמכו על תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים ברשויות המקומיות), התשמ"ה-1984 — התחומות על-ידי ראש הממשלה שמעון פרס בחוקף כהנתנו גם שר הפנים — הוציא ראש המועצה צווי ריתוק נגד המורים השוכחים, זו, למיטב ידיעתי, הפעם הראשונה שבה משתמש ראש מועצה מקומית בתקנות הנ"ל כדי "לשכור" שבתה.

אי לכך הריני שואל:

1. האם סומך שר החינוך את ידו על החלטת ראש המועצה המקומית, לחייב מורים ללמד באמצעות צווי חירום?

2. האם לא נפגמת רמת ההוראה בגין הצווים האלה?

3. אם אין למשרד פתרון דחוף ומהיר — האם מקובלת עליו המסקנה, שאלה הגיעו מנהלי מוסדות וראשי רשויות, שיש לסגור את המגמות האלו לאלתר עד לקבלת המשאבים הדרושים להפעלתן של המגמות ברמה סבירה?

4. האם מוכן השר לדאוג לתקציב מתאים למגמות אלו, על מנת למנוע את סגירתן?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדנו איננו מבטיח, עם אישור מגמה חדשה, מימון מלא של ההצטיינות. בכל המגמות המקצועיות, אשר נפתחו בעבר בכתיספר מקיפים בעיירות פיתוח, הציוד נרכש במימון הרשויות עצמן, בעזרת מפעל הפיס או מקורות לא ממשלתיים אחרים.

2. פתיחת מגמות אלקטרוניקה בשני בתי-הספר המקיפים ביבנה, הכללי והדתי, אושרה לפי בקשה מיוחדת של הרשות המקומית. מערכת החינוך הטכנולוגי במשרדנו הציעה, בזמנה, לצייד את המגמה רק בבית-ספר אחד, ושכבית-הספר השני ילמדו את הלימודים המקצועיים במוסד שבו יהיו המתקנים והציוד, וזאת — כדי לחסוך בהשקעות.

3. היות שלמשרד אין משאבים למימון מלא של ההצטיינות בשני בתי-הספר, אלא להשתתפות חלקית בלבד, יכולה הרשות המקומית לסגור מגמה מסוימת, אם אין באפשרותה לרכוש את הציוד הדרוש.

4. לא עומד לרשותנו תקציב למימון מלא של ההצטיינות למגמת האלקטרוניקה בשני בתי-הספר. אנו מציעים לאחד את הסדנאות והמעבדות של המגמה, כדי שהמתקנים האלה ישרתו את שני בתי-הספר, דבר שיחסוך רכישת ציוד נוסף רב.

הי"ר א' נחמיאס:

השר ענה על שמונה שאלות של חברי הכנסת, ואף אחד מהשואלים לא היה באולם.

שבת וייס (המערך):

ברשותך אדוני היושב-ראש, אם אפשר להעיר משהו —

הי"ר א' נחמיאס:

כן אדוני, טוב שאימצת כמה שאלות.

שבת וייס (המערך):

אימצתי גם מפני שנתבקשתי, וגם כדי לתת תוכן למליאה. אבל במקביל למליאה מתקיימת עכשיו ישיבת ועדת הכספים. לאחרונה מתפשט הנוהל לקיים ישיבות של ועדות בזמן המליאה, ויש בכך משום פגיעה במליאה. אנחנו מרגישים את עצמנו בודדים. אולי אבקש את הגנת משמר הכנסת.

הי"ר א' נחמיאס:

כל תיפול עליך אימה ופחד, כי אנחנו אתך.

הידעיה עולה, כי קיים נוהג לזמן מורים לימי עיון במהלך שנת הלימודים, ולא במשך החופשות. המפקח על החינוך הגופני טוען, ש"אם אקבע יום עיון בחופשת לימודים, אני לא בטוח שיבואו".

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם הדברים הנ"ל נכונים?

2. האם ייתכן להסכים לנוהג זה, לנוכח הקיצוצים שמערכת החינוך נאלצת להתמודד אתם?

3. מה בדעת השר לעשות בנודן?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' וייס)

השתלמות מורים מאמנים מיועדת לאוכלוסייה ספציפית, עם מטרת ייחודיות, שיש להבטיח את השתלמותה. יום ההשתלמות קשור לצפייה, לביקורים בשיעורים ולדיונים במכללה לחינוך גופני על-שם זינמן, כאשר מכללה זו פעילה. לימודי המכללה חופפים את מועדי הלימודים בבתי-הספר. כדי לעמוד בשני התנאים, נקבעו מפגשי מורים מאמנים בבקרים. כאותם בקרים ממלא סטודנט, תלמיד המכללה משנה ג' המתלמד באותו בית-ספר ואצל אותו מורה במהלך שנת הלימודים כולה, את מקום המורה, ללא תשלום.

למרות האמור לעיל, יתקיים בירור נוסף עם המכללה על-שם זינמן, לשם בדיקת האפשרות לקיים את ההשתלמות בפגרה.

308. תקציב לרכישת ציוד למגמות מקצועיות בערי הפיתוח חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

משרד החינוך מאשר, באמצעות הממונה על החינוך הטכנולוגי, את פתיחתן של מגמות מקצועיות בבתי-ספר מקיפים שש-שנתיים בעיירות הפיתוח. ביבנה, לדוגמה, אושרה פתיחת מגמה לאלקטרוניקה ומחשבים (304) בשני בתי-הספר המקיפים, המ"מ והממ"ד, בע" התשמ"ג.

רשימת הציוד והריהוט למעבדות הנ"ל אושרה בתקנים של משרד החינוך עלי ידי המפקחים הנוגעים בדבר. העלות הכוללת לרכישת הציוד והריהוט הנ"ל, במחירי חודש נובמבר 1984, היא בין 25 ל-30 מיליון שקל לכל בית-ספר. מאז אושרה פתיחת המגמה, הקציב משרד החינוך 10% בלבד מסכום זה.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. מדוע לא יספק המשרד את כל הציוד והריהוט, שאותם הוא רואה כתקניים למגמות אלה, כפי שהוא מצייד את חטיבות הביניים ובתי-הספר היסודיים?

2. מדוע מאשר המשרד את פתיחתן של מגמות אלו בעיירות הפיתוח, בידעיה מראש שהוא אינו מצייד כראוי, ומתוך כך שבוור למשרד החינוך, שתקציבי עיירות הפיתוח אינן מאפשרים להן לצייד את המגמות מכספן שלהן?

ח. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 16), התשמ"ה — 1984*

(קריאה ראשונה)

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במשך שנים פיתחה מערכת החינוך את הפעילות כגני טרום-חובה ומדינת ישראל

הי"ר א' נחמיאס:

אנחנו ניגשים לחוק לימוד חובה (תיקון מס' 16), התשמ"ה — 1984, בבקשה, אדוני שר החינוך והתרבות.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1701).

א"אפשר לבוא תמיד בטענות אל אחרים, כשאין נוהגים בסגנון של "קשוט עצמך". אני פונה אל חברי הטוב יושב ראש הישיבה, סגן יושב ראש הכנסת, ומבקשו שיראם לך שלפחות מבחינה מוסדית יתאפשר לחברים הרוצים להשתתף בחיי המליאה לעשות זאת, בכך שלא תהייה ישיבות ועדות בזמן ישיבת המליאה. לך נועדו שעות לפני הצהריים, הצהריים והערב.

את יתר הפנייה אינני מפנה אל הנשיאות אלא אל עצמנו. אינני גורס שצריך כל הזמן להימצא במליאה. איש אינו צריך לנהוג בסטיוף כפי שאני נוהג, זה מופרז. אבל, מדי פעם בפעם כדאי לפקוד את האולם הזה, כדי שבכל זאת יהיה טעם לעבודה בבית הזה. אנחנו נאבקים על הצעות דחופות לסדר-היום, על הצעות רגילות, ואנחנו מפעילים את כל כוחנו כדי לזכות בזכות לשאת את דברינו מעל הבמה הזאת. צריך מדי פעם לפעם לבטל הצעות של חברים, כגון הצעתה של חברת הכנסת חייקה גרוסמן. מפאת החשש האנושי המוכן שלא יהיה מי שיאזין להן.

עכשיו לגופו של עניין — אישי סגן ראש הממשלה ושר החינוך. קודם כל אני רוצה לומר שאני מקבל את הצעתך. עם זאת, ברצוני ללוות הסכמה זו בכמה וכמה הערות ונימוקים. החוק הזה נחקק ערב בחירות, והוא ממין החקיקה של ערב בחירות. חקיקה חפזה, חקיקה של זריית אשליה, חקיקה לא אחראית, חקיקה של דקלרציה, חקיקה טיפוסית של תעמולת בחירות. לא הייתי שלם עם חקיקתו של החוק גם בשעה שהוא נחקק, ופקקתי אם תהיה לנו אפשרות לקיימו. אין זאת כלל חוכמה יתירה לנהל כאן תחרות על חקיקה סוציאלית.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא יושבים פה אלה שיזמו את החוק כדי לשמוע זאת.

שבח וייס (המערך):
אני אומר את הדברים כפי שהייתי אומר אותם גם בהזדמנות אחרת.

זה מסוג החקיקה שנחקק בהינף יד, כאשר אין אחריות להגיש במקביל את מקורות המימון של החקיקה, ויש פרלמנטים בעולם אשר כל חבר בהם המבקש להציע הצעת חוק, צריך ללוות אותה בתחשיב כלכלי ובהצבעה על מקורות מימון. שאם לא כן, הרי זו הנפת דגל, זה מצעד דגלים, מצעד פלקטים, שאפשר לעשותם בחגיגות אך לא בפרלמנט רציני. אצלנו אין נוהג כזה וכל אחד יכול להציע הצעת חוק, וערב בחירות היא גם מתקבלת.

שנית, אני רוצה לחזור על גישתי הפחות אירונית עקרונית בעניין חקיקה אוניברסלית. לפנינו עוד חוק אוניברסלי, שביסודו הוא מטיב עם העשירים; כלומר, את הסכמה מניפים הסוציאליסטים, התועלת היא לעשירים ולמסודרים ולבורגנים, בחלקם עשירים המסוגלים כשכירים. חלק גדול מעשירי ישראל הם שכירים, עם משכורות אדירות וחשבון הצאות פתוח ופנסיה מעוד איה מקור וכיצא כזה. אלה ייקנו ממך החוק הזה.

האוכלוסייה הנזקקת הרי מקבלת סיוע בשירותים כאלה, במידת האפשר. פעם כבר חוקקנו חוק כזה — חוק חינוך חנים בבתי-ספר תיכוניים — ועכשיו באים להשלים אותו מהצד האחר.

בתור סוציאליסט אינני נלהב כלל ועיקר מחקיקה אוניברסלית. היא המצאה של העובדים הסוציאליים ותומכיהם היא הפטנט של מדינה קפיטליסטית, הרוצה להתחרות לכאורה עם מדינה סוציאליסטית. במדינה שבה אין דאגה לשכר שווה,

הביאה להישיג שיא בשיעור הלמידה של גילאי 3 — 4 — 90% בקרב גילאי 3 ו-98% בקרב גילאי 4.

משרד החינוך ראה בחינוך חובה של גילאים אלה נורמה חשובה שיש להבטיחה, הן כשירות לאזרח והן כחלק מהמערכת של לימוד חובה וחנים. לפיכך בירך המשרד על יוזמת החקיקה שהיתה אמורה להבטיח חינוך זה בשלבים.

אולם לאור המצב, מאחר שהממשלה קיבלה על עצמה התמודדות עם בעיות המשק, ובמרכזה עומדים צמצום ההוצאה הציבורית וקיצוץ בתקציבי הממשלה, אנו נאלצים לדחות את הפעלת השלב הראשון של תוכנית הכללת גילאים אלה במסגרת חינוך חובה וחנים.

אני רוצה להזכיר לחברי הבית, כי משרד החינוך והתרבות מקיים מערכת ענפה של הסדרי שכר לימוד מודרג. משפחות המתקשות מבחינה סוציאלית, יכולות ליהנות היום מהנחה בשכר לימוד, וההנחה המקסימלית מגיעה עד 90%. משפחות שאינן יכולות ליהנות מהסדר של הנחה, יכולות לקבל מלגת לימודים, וזו נהנה אשתדך קרוב ל-1,000 ילדים. בעיירות הפיתוח וביישובים החדשים ניתן חינוך זה חנים, מאז הוחלט על חינוך תיכון חנים. באחרונה הונהגו הסדרים למתן הנחה מרבית של 90% משכר הלימוד לגילאי 4 ו-50% — לגילאי 3 בכל יישובי שיקום השכונות.

אני מבקש מהכנסת לאפשר את דחיית ביצוע החוק. בהצעת החוק המונחת לפניכם מדובר על דחייה של שלוש שנים. הועלתה גם הצעה אחרת, שלפיה יידחה ביצוע החוק למועד שייקבע על-ידי הממשלה באישור ועדת החינוך והתרבות. אני מציע להעביר את הצעת חוק זו לוועדת החינוך והתרבות להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ועניין תחולת החוק יידון בוועדה.

היור' א' נחמיאס:
תודה לשר החינוך והתרבות. חבר הכנסת, אנחנו ניגשים לדין. ראשון הנאמים הוא חבר הכנסת רן כהן, ואחריו — חבר הכנסת מרדכי בר-און. חבר הכנסת רן כהן איננו באולם. חבר הכנסת מרדכי בר-און איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת זיידן עטשי, שאף הוא איננו באולם. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, שגם היא איננה באולם, גם היא נעדרת.

קריאה:
בעולם.

היור' א' נחמיאס:
בבקשה, חבר הכנסת שבח וייס. אחריו — חבר הכנסת תופיק טובי.

שבח וייס (המערך):
חברי היושב ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להשמיע מעל במה זו מתא אישית, לא בפעם ראשונה, על הדרך שבה חברי הטובים ממלאים את תפקידם במליאה. אנחנו מטיפים בשער בתירבים, לא אחת אנתנו מעירים לשרים ומעלים הצעות לסדר-היום. הבאות לחייב שרים להישאר בארץ, הבאות לחייב שרים לשבת ליד שולחן הממשלה, בשבוע שעבר פרסם אחד העיתונים תמונה שבה יושבים שני שרים ליד שולחן הממשלה וחבר כנסת אחד, במקרה זאת היתה התמונה שלי, אבל הייתי מעיר את אותה הערה גם לו היה זה תצלומו של חבר אחר. הצעתי הצעה שגם אנחנו נקיים חורונות של חברי כנסת במליאה.

לפני חודשים אחדים, אתה ממשיך ביתר שאת, אדוני השר, ואני מברך אותך על כך.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. את הרכבים שהביא כראשית דבריו, לא רק שאני מצטרף אליהם אלא גם אמסור אותם כלשונם לנשיאות.

רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו — לחבר הכנסת חיים רמון. מאחר שהדיון הוא אישי, אם בין חברי הכנסת הנוכחים כאן יש מי שיוצים להירשם לרשות הדיבור, בבקשה: ולא — אסגור את הרשימה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטער על שאיני יכול להסכים עם דעתו של חבר הכנסת שבח וייס בשתי העמדות, גם זו התמכת בביטול החוק. איני יודע מה היו השיקולים בקבלת החוק, אם אכן היו אלה שיקולי בחירות. אומנם החוק נחקק ערב בחירות, אבל לא מנימוקים אלה נתייחס לחוק ולמהותו.

אני חושב שזהו חוק פרוגרסיבי, מחויב המציאות, המבטיח גן חוכה חינוך לגילאי 3 ו-4. כאשר הרוכ הגדול של הילדים בגיל זה נמצאים גם היום בגני-הילדים ומן הדין הוא להחיל עליהם את החוק הקיים, חוק חינוך חוכה. הבינותי שגם על זה מערער חבר הכנסת שבח וייס בשם הסוציאליזם.

שבח וייס (המערך):
לא, זה בשם המנהגים של כל קבוצה. אם יש אם יהודיה שאינה עובדת ואינה רוצה לשלוח ילד בגיל 3, שלא תשלח.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איני אומר שיש לכפות על מי שלא רוצה, ובמיוחד כשמדובר בילדים בני 3 ו-4. אני מתייחס להנמקה שלך שיש לבטל חקיקה כזאת, כפי שאתה קורא לה — אוניברסלית, שמבטיחה חינוך חוכה חינוך לילדים בגן הילדים ובבית-הספר היסודי. בשם הטלת מסים על בעלי יכולת. לדעתי, הנמקה זאת היא אנטי-סוציאליסטית. אנטי-סוציאליט. אם אתה מדבר על ארצות סוציאליסטיות, אני יודע שבבית-המועצות יש היום חוק חינוך חינוך לילדים עד גיל עשר שנים.

שבח וייס (המערך):
שים לב, עשר שנים שם, אצלנו שתים-עשרה שנים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה כולל את גן-הילדים. זה אוניברסלי לכולם.

אני חושב שאי-אפשר לחוקק חוק אחר גם במדינה קפיטליסטית שיש בה מעמדות שונים, ולהגיד שזה ישלם וזה לא ישלם, כי אז ביסודו של דבר המקופחים יהיו חסרי היכולת ומעוטי היכולת.

שבח וייס (המערך):
הם לא יצטרכו לשלם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה אותו דיון שאנחנו דנים כשאנחנו מטפלים בנושא הסוכסכיות.

שבח וייס (המערך):
יש בזה משהו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אותו דבר, ושבו זה אנטי-סוציאלי, ושבו זה פוגע בראש ובראשונה במעוטי היכולת. לכן, אני מתנגד לביטול החוק.

במדינה שיש בה פער עצום בשכר, עושים אוניברסליזם בשירותים סוציאליים, במקום שיעשו אוניברסליזם ברמת שכר.

בחברה שאין בה חלוקה שווה של העושה הממלכתית, ובחברה שבה המבוססים אינם מפיצים את המערכת עלידי מס פרוגרסיבי, מאחר שרובו אינו נגבה — האם שם לא אלחץ ואילו פה אתן שירות אוניברסלי?

יש רק עניין אחד שאני מבקש ממך, אדוני שר החינוך, לדאוג לו. יש אוכלוסייה לא מבוטלת בארץ, האוכלוסייה הערבית, אשר מערכת החינוך שלה זקוקה לשיפור נמרץ, לרבות מערכת החינוך לילדים הקטנים. איני בקיא ואיני רוצה להתערב בנהגים המקובלים במשפחה הערבית הגדולה, שבה האם נשארת בדרך כלל בכית, ואיני יודע האם הם נוהגים לשלוח לגן ילדים בגיל כזה. על כן, הייתי נרתע בעניין זה מחינוך חוכה. איני רוצה לכפות על שום עדה מנהגים שאיזה קונסיליום פסיכולוגי החליט שהם טובים וראויים. יש לי כבוד גדול כלפי מנהגים של עדות שונות. חיים בצוותא ופולורליזם הם, בעיני, הזכות להיות שונה, אבל — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אל תדאג, הם מאוד רוצים לשלוח — — —

שבח וייס (המערך):
בסדר, פה בא המושך. אני לא מתעטף, חבר הכנסת תופיק טובי, אתה יודע שלי אין בעיות בנושא הזה. לא היתה לי גם בעיה כשהיה צורך, אחרי ההכרזה על החוק המזור של רמת-הגולן, ללכת לשם ולשבת יחד עם הדרוזים ולא פחדתי מכלי התקשורת ומאף אחד. אין לי בעיות. אני אומר את הדברים האלה פתוח לגמרי, ולא כמס שפתיים. אני אומר את זה משום ששמעתי שיש אכן צורך בטיפול יותר נמרץ שם. אבל, זה לא מחייב אותי לתת גם לבורגני ישראל היהודים והערכים חוק אוניברסלי, במידה שיש כאלה — ויש.

פשוט אין, למדינה הזאת אין. אני יודע שיש פה שיטפון של חקיקה סוציאלית, אני כבר יודע בדיוק אילו נואמים ינאמו כאן היום. במצב הקיים במיטרי ובמצב הקיים של האפשרויות של המדינה, החוק הזה הוא אנטי-סוציאליסטי. הוא סוציאלי למסודרים, כמו רוב החוקים האחרים שחוקקנו בתחום האוניברסלי, סוציאלי בדיוק כמו חוק חינוך חינוך בבתי-ספר תיכוניים. היה שבר מדורג, המסודרים והאמידים שילמו, בא החוק וגרם לכך שהמסודרים והאמידים לא משלמים, והסוציאליסטים עוזרים להם, מניפים באופן שיטתי דגלים, דגלים למען הבורגנות. תמליל יפה וחחבר יפה וחרוז פה ושם, והתוצאה — מדינה סוציאלית למען הבורגנים. הכול תחת סמלים.

בשום מדינה סוציאליסטית אין אוניברסליות שאינה מבוססת על דמיון יחסי בשכר, לכאורה, לפחות במודל תיאורטי. אני רוצה לדבר על מה שקורה פרקטית, כי זה שונה בכל חברה, כיווגסלוביה זה אחרת, בהונגריה זה אחרת ובפולין זה אחרת. איני יודע איך זה באלבניה, אבל אני יודע איך זה בשלוש המדינות האלה.

אוניברסליות בלי שמקבילים לה הכנסה דומה ומס ריאלי גבוה על המסודרים, משחקת לידיים של המסודרים מאוד. על כן אני תומך בדחייה, ובעצם לא תמכתי בחוק הזה מלכתחילה. מצדי אפשר לבטל אותו כליל ולהשקיע את הכספים בשיפור החינוך באותם קטעים שזקוקים לשיפור, ובאופן מיוחד בסקטור הערבי, לא רק בגיל הרך, אלא בכל הגילים. אני יודע שאתה עושה את זה, אני יודע שהמשרד התחיל לעשות את זה

ביוזמת משרד החינוך והתרבות, כמה כיתות גן טרום-חובה ככמה מקומות, אך לא נפתחה אף כיתה כזאת במגזר הערבי.

ההפליה בתחום הדאגה לילדים ערבים בולטת כאשר בודקים את המסגרות המיוחדות לילדים בגיל הגן. אדוני השר, יש כמה מסגרות לטיפול בילדים שיש להם קשיים והם אינם יכולים לעבור לכיתה א' בגיל. דוגמה למסגרות אלה: גנים טיפוליים, גנות ש"ח — שילוב ילד חריג, כיתות א' מעבר, כיתות א' גניות. המסגרות הנ"ל אינן קיימות כלל במגזר הערבי. ועוד, אין מסגרות להכשרת מורים ומורות לעבודה עם ילדים שגילים מתחת לגיל חמש. דבר נוסף, המצב החמור מתבטא גם במחסור בפסיכותרפיסטים המטפלים בכעיות מוטוריות של ילדים הסובלים ממום גופני. כמו כן, יש מחסור במטפלים בילדים הסובלים מקשיי דיבור. אין שירותים פסיכולוגיים לילדים בגילים אלה במגזר הערבי, לכך מעביר נצרת. מטרת מסגרות אלה היא לגלות את הילדים הסובלים מקשיי דיבור, חנוכה או בעיות פסיכולוגיות לפני הגיעם לגיל כתי-הספר. אייגוליו של ילדים אלה בשלב מוקדם משמעותי המשתכח המחלה בשלבים מתקדמים, וכך נוצרים מקרים המוגדרים כלשון מקצועית: תת-משיגים. לדוגמה, בנצרת, 20% מתלמידי כיתות ב' הם תת-משיגים. 45% מתלמידי כיתות ה' הם תת-משיגים. בחטיבות הביניים — 50% — 80% הם תת-משיגים, ומתוך אוכלוסיית התלמידים בנצרת 10% אינם יודעים קרוא וכתוב. הסיבה לכך: אי-מתן טיפול מתאים לתלמידים בכיתות נמוכות ובמיוחד בגנים.

בתל-אביב, אדוני השר, נעשה סקר שהבהיר ש-25% עוברים בדיקה פסיכולוגית במעבר מן הגן לכיתה א'. ל-17% מתוכם יש בעיות והם מקבלים טיפול מתאים במסגרות המתאימות — גני טיפול, כיתות מעבר, כיתות ש"ח וטיפול פסיכולוגי. השטח הזה מת לגמרי לגבי הילדים הערבים.

אדוני השר, זו חוליה אחת בשרשרת ההפליה הקיימת כלפי מגזר החינוך הערבי. ריבתי עליה בהרחבה תוך העיוות במומחים ובפסיכולוגים העובדים היום בשטח הזה. מוכן שזו חוליה אחת בלבד במדיניות שביקרו אותה ונמשך לבקר אותה. אנחנו חובכים מדיניות של שוויון: לא רק מס פתאים, אדוני השר, אלא מדיניות של שוויון אמיתי, עם תוכנית מפורטת להשקעות למגירת הפער.

אני מבקש להחזיר את החוק לממשלה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי.

ט. הודעת יושב ראש ועדת הכנסת; חילופי גברי בוועדות הכנסת

2. הכנסת החליטה בישיבתה מיום ט"ז בכסלו תשס"ה, 10 בנובמבר 1984, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הרכב הוועדה המשותפת לוועדת החוץ והביטחון וועדת הכספים לדיון בהצעה לסדר-היום בנושא: "שכר משרתי צבא הקבע", מאת חבר הכנסת אריאל ויישטיין. ועדת הכנסת החליטה, בישיבתה היום, שהוועדה הנ"ל תהיה בת שישה חברים — שלושה מכל ועדה. יושב ראש הוועדה יהיה חבר ועדת החוץ והביטחון.

3. הכנסת החליטה בישיבתה מיום י"ז בכסלו תשס"ה, 11 בדצמבר 1984, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום בנושא: "קיום משתתף חפזי הנפט בישראל", מאת חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, ועדת

כשבאים להציע לדחות את ביצועו של חוק גני-הילדים חובה חנים לגילאי 3 ו-4 מ-1986 ל-1989, למעשה, זהו ביטולו של החוק, אדוני השר, במלים אלגנטיות יותר. לזה אני מתנגד. אני אומר שזאת חוליה נוספת בתהליך שממשלת הליכוד הלאומי מוליכה בו צעד אחר צעד את החברה הישראלית: פגיעה בשירותים חיוניים, פגיעה בשכר העבודה בשם ההכרזה הכלכלית, פגיעה בשירותים המוניציפליים, מהיוקר המאמיר ומהאינפלציה הדרוהרת, שהחלה בהם ממשלת האחדות הלאומית, הגענו לעסקת החבילה המרוששת ושחוקת את שכר העובד, ואין היא אלא עסקת הרמאות הגדולה ביותר. והנה, ההקפאה אינה הקפאה: המדרד כיום, המדרד של החדש הראשון בעסקת החבילה, מגיע ל-19.5%, ותוספת היותר תהיה פחות ממחצית, בנוסף על שחיקת השכר שקדמה לעסקת החבילה. הדרד על עסקת החבילה, הגדולה את תוספת היותר, עוד נטויה. עכשיו מרחפת סכנת האבטלה, ופועלים כמו אלה ממפעל "אטא" ואלפי פועלים אחרים היו קורבן למדיניות ההבראה הכלכלית והקיצוצים בשירותים — בשירותי הסעד, הרווחה, הבריאות והחינוך. התוק הזה הוא רק חוליה קטנה בתהליך הזה. לכן, אנחנו מתנגדים להצעת החוק ותובעים את מימושו והחלתו של החוק כמערור.

כאשר דנים על חוק הנוגע לגני-הילדים, רצוני, אדוני השר, לייחד כמה דברים על מצב גני-הילדים בקרב האוכלוסייה הערבית. המצב הנוכחי כיום הוא, שמספר הילדים הערבים ההולכים היום לגן — בגיל הרך, מתחת לגיל חמש — הוא בסך הכול 18,600, שהם 7.5% מאוכלוסיית ההולכים לגן בגילים אלה בישראל, המגיעה ל-251,460 ילד, וזאת כאשר אחוז הילדים הערבים בכתי-הספר היסודיים, בתחילת בית-הספר היסודי, הוא 28.5% מכלל אוכלוסיית הילדים — 136,600 תלמידים מכלל אוכלוסייה של 486,241 תלמידים בישראל.

בשבוע שעבר הטיח השר בהורים ובמוסדות המקומיים שבקרב האוכלוסייה הערבית, שאין הם מוכנים לממן הקמת גנים ולשלם בעד ילדיהם. איני רוצה לבטל את הצורך ביוזמה ובמאמץ עצמי. יש מספר רב של גנים כאלה, ביוזמה קהילתית וביוזמה של ארגוני נשים, אך משרד החינוך והתרבות אינו מוכן לנקות אצבע כדי לעזור להם.

השר גם אינו מביא בחשבון — כך ענה בשבוע שעבר בנושא זה — שרוב גני-הילדים של הגיל הרך, בקרב האוכלוסייה היהודית, מתקיימים בעזרת מוסדות ציבור, רשויות מקומיות ומשרד החינוך והתרבות, דבר שאינו קיים כלל לגבי האוכלוסייה הערבית. בשנתיים האחרונות נפתחו,

היו"ר א' נחמיאס:

לפני שאקרא לנואם הבא, הודעה ליושב ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת מיכאל רייסר, בבקשה.

מיכאל רייסר (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, ריני למסור לכנסת את ההודעה הבאה:

1. הכנסת החליטה בישיבתה ביום שני, ט"ז בכסלו תשס"ה, 10 בנובמבר 1984, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום בנושא: "ההייעלות המינהל הציבורי אגב קיצוצים", מאת חבר הכנסת שבה וייס. ועדת הכנסת החליטה, בישיבתה היום, להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

משישה חברים, שלושה מכל ועדה. יושב־ראש הוועדה יהיה חבר ועדת העבודה והרווחה.

הנני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות. מטעם סיעת הליכוד: בוועדת העלייה והקליטה — במקום חבר הכנסת מיכאל דקל ייכנס חבר הכנסת אליעזר שוסטק.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מיכאל רייסר.

י. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 16), התשמ"ה — 1984

(קריאה ראשונה)

ולבקש סיוע בכל עניין. אני חושב, שלעתים שוכחים כמה כרוך תהליך של הפנייה לקבלת סיוע. ומדוע זה נחוץ? — אחרי הכל, אנו יודעים שתיאורטית, לפחות, אפשר להציע שירותי חינוך לכלל האוכלוסייה ולאן את העול, המוטל על חלקיה השונים של האוכלוסייה, עליידי מערכת מיסוד.

ואולם, אין זה פלא שאנו רואים יותר ויותר הצעות להטיל על כעלי היכולת את ההוצאה, שהמדינה עד כה היתה מוכנה לשאת בה, וכך מטילים על חלק גדול יותר של האוכלוסייה להתייצב למפקד צוקקים לסיוע. ככל שהתהליך הזה מתפתח יותר, מתלווה אליו תהליך אחר: התמוטטות מערכת גביית המסים. ושתי התופעות הולכות יד ביד. אין לי כל ספק, כי לו נעשה גביית המסים כהלכה, לא היה צורך בדברים האלה. שהרי מי שהקדיש ולו זמן־מה לחקור, או להתבונן כבעיה הקשורה בגביית המסים כיום, מכיר את התופעה, שחברות ענק פטורות מתשלום מסים בהיקף אדיר. שהיה עושה את ה־56 מיליון דולר האלה לדבר בטל בשישים. גם מי שנתן דעתו על היקף ההון השחזור יודע, שהממשלה לא רק שאיננה נלחמת בו, איננה מנסה להתמודד אתו, אלא שהיא אפילו איננה מקדישה זמן לחשוב, האם ניתן בכלל להתמודד אתו. ובכן, מצד אחד — הון שחור, אי־גביית מסים: ומצד שני — מטילים על אלה, שאין להם באמת אפשרות לשאת בהוצאות, לבוא מן הממשלה ולבקש את הסיוע, שפעם היה קרוי "העזרה הסוציאלית".

אני חושב שהדבר הזה מעוות את פרצופה של החברה, או, במלים אחרות, מעניק לה פרצוף כל כך לא סימפתי. כל כך לא נעים, שהוא בוודאי איננו תואם את האידיאלים, שהנחו את דרכן של הממשלות בתקופות מאושרות יותר שהיו למדינה.

אשר לחשיבות העניין הזה, אינני חושב שיש להרבות במלים. ממחקרים שנעשו במקומות אחרים, ביחוד בארצות־הברית, אנו יודעים עד כמה החינוך בגילים 3—4 משפיע על גורלם של אותם ילדים בבגרותם. אינני רוצה להרחיב את הדיבור על כך, אני בטוח שהדברים ידועים. הם פורסמו בהרחבה הן בעיתונות המקצועית והן בעיתונות הכללית. אני חושב שמדינת ישראל יכולה, מסוגלת, ולמעשה חייבת, להכיא את הדבר הזה בחשבון ולקבל על עצמה את החובה המוטלת עליה להשקיע בגילאי 3—4 את מה שיכול להבטיח לאותם ילדים: בהגיעם לגיל 18—19, חיים מאושרים יותר.

החברה שלנו היא חברה מורכבת. היא מתמודדת עם בעיות מיוחדות במידתן, הקשורות הן בהרכבה הכללי של האוכלוסייה, שחלקה יהודים וחלקה ערבים, והן בהרכבה הספציפי של האוכלוסייה היהודית, שהוא פרוכלמטי ביותר. והחינוך לגילאי 3—4 הוא ממש צורך השעה. הוא איננו

הכנסת החליטה, בישיבתה היום, להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדת הכלכלה.

4. הכנסת החליטה בישיבתה מיום י"ח בכסליו התשמ"ה, בדצמבר 1984, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הרכב הוועדה המשותפת של ועדת העבודה והרווחה וועדת החינוך והתרבות לדיון בהצעה לסדר־היום בנושא: "הכשרת מהנדסים", מאת חבר הכנסת עובדיה עלי. ועדת הכנסת החליטה, בישיבתה היום, שהוועדה הנ"ל תהיה מורכבת

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו חוזרים לדיון בקריאה ראשונה בחוק לימוד חובה (תיקון מס' 16), התשמ"ה — 1984. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, ואחריו — לחברת הכנסת אמירה סרטני.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, כבר הזכירו התנאים שבהם נולד החוק, שעכשיו מציעים לבטלו. הוא נולד ביחד עם חוק נוסף, חוק התיילים המשותתרים, וגם אותו — כך אני מבין — הממשלה עומדת להציע לבטל. שתי הצעות הביטול מופיעות על פיסת נייר אחת, ומוכן שיש בכך כדי לעורר שאלות ומחשבות בדבר ניצול של הליך חקיקה בכנסת כחלק ממערכת בחירות, אבל אינני רוצה להרחיב על כך את הדיבור. אני רוצה לדבר על החוק עצמו, חוק לימוד חובה, שנועד לאפשר לכל גילאי 3—4 חינוך חינוך, ועל הסיבות שמביאות כיום את הממשלה להציע את ביטולו.

אני רוצה להפנות תשומת לב לתופעה מעניינת: הסיבה העיקרית, או אולי היחידה, להצעה לבטל את החוק היא כספית. לא שמענו אף מלה אחת על עלותו של מימוש החוק.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

56 מיליון דולר.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

תודה רבה, אדוני השר. זה, כמובן, מקל מאוד. מכיוון שכאשר אנחנו שומעים סכום כזה — מייד אנו יכולים לערוך השוואות. בענייני תקציב השוואות הן דבר חשוב, כיוון שמהן אנו למדים על עדיפויות. כאשר אני שומע שהמחיר הוא 56 מיליון דולר, אני יכול, כמובן, לחשב כמה ימי שהייה בלבנון, למשל, זה שווה; אני יכול לעשות השוואה, כמה ימי פיתוח ה"לביא" זה שווה; אני יכול אז לעורר את השאלה, האומנם יש בהוצאות הללו, כגון השהייה בלבנון או פיתוח ה"לביא", משהו שבאופן אינהרנטי עושה אותן חשובות יותר ודחופות יותר ממחן חינוך חינוך לגילאי 3—4.

אני רוצה לומר, שהנחמה שמי שידו אינה משגת יכול לפנות ולקבל תמיכה, סיוע, היא נחמה שאיננה מסייעת. אותי היא לא מנחמת כלל. ואני מוכרח, בהודמנות זו, גם להביע תמיכה על תיאור המצב, כפי ששמענו מפי חבר הכנסת שבח וייס.

נכון, החברה יכולה לווסת את הדברים בצורה כזאת, שבעל היכולת ישלמו ואלה הטוענים שאין ידם משגת — יבקשו סיוע מיוחד. אך אינני חושב שזה מסימניה של חברה מתקנת, שהיא מטילה על חלק מסוים של החברה לבוא

חשבותי וקיוויותי. חברי הכנסת, כי החוק הובא והתקבל כאן לא מטעמי בחירות, אלא בגלל חשיבותו.

בחוק שנתקבל נאמר, כי הוא יחל בהדרגה, בשיעורים שווים ככל האפשר, במשך שש שנים, החל משנת הלימודים התשמ"ו. היום מוצע לנו, חברי הכנסת, לדחות את החלתו של החוק בשלוש שנים, כלומר, שראשיתו תהיה בשנת התשמ"ט. הסיבה לדחייה היא מצבו החמור של המשק והצורך בקיצוץ התקציבים.

אין ספק שהמצב אומנם חמור, אך מכיוון שממילא הוחלט על ביצוע מודרג של החוק — מה החיפזון, חברי הכנסת? מה החיפזון לדחותו היום, מראש, לשלוש שנים? גם כאשר התקבל החוק לא היה אפשר לומר שמצב המשק מזוהר. אך היה בחוק מן הצדק החברתי, והיום מקבל צדק זה משנה חוק.

אינני מקבלת את התיאוריה, המגדירה שירותי חברה שווים כסבסוד לעשירים. מהעשירים יש לקחת מס הולם, על-פי רמתם הכלכלית, אך שירותי חברה בסיסיים, כמו חינוך, יש לתת ברמה שווה לכולם. יש לזה גם ערך חברתי רב.

עקב הסחרור האינפלציוני עלה שכר הלימוד בגנים הפרטיים לרמה, שנבצר מציבור הולך וגדל לעמוד בה. גם התשלום כעד מעונות-היום, כבעלות של ארגוני מחנכים, הוא למעלה מיכולתו של ציבור רחב. כבר היום מורגשת נשירה. עסקנו בסוגיה הזאת בבית הזה לפני כחודש. המעונות והגנים הפרטיים עובדים כתפוסה חלקית, וכל קיומם מוטל היום בספק, משום שאין ליציבור יכולת לשלם. וכך, אנחנו נמצאים פוגעים בילדים הרבים עצמם.

אי לכך, אדוני השר, אני מציעה כי החלת החוק תידחה בשנה אחת בלבד, ולא — כפי שנאמר בהצעה — בשלוש שנים. במשך השנה הנוכחית ובשנה שאחריה תהיה שהות מספקת לבחינת הנושא ולהתארגנות להפעלת החוק לא יאוחר מבשנת הלימודים התשמ"ו. דחייה של שלוש שנים עלולה להיות ביטול, למעשה, של החוק, ואין לי ספק, כי בקרב אוכלוסייה רחבה, יהודית וערבית כאחת, הפעלת חוק חינוך חינם לגילאי 3—4 היא חיונית ביותר.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת אמירה סרטי. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן.

רפאל איתן (התחיה-צמח):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין לי מושג מהו הסכום המדויק הדרוש עכשיו כדי להחיל את חוק חינוך חובה על גילאי 3—4 מיד.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
57 מיליון דולר.

רפאל איתן (התחיה-צמח):

דנים בנושא החינוך לדמותה של החברה, גם אם מדובר בילדים קטנים, ואם חסר לממשלה כסף לחינוך, איך היא מקצה סכומי עתק ללשכות שרים ללא חוקים? מה יותר חשוב לאומה כולה, לשנות דור? מדוע מוציאים סכומי כסף במערכת החינוך לחברות ניקיון, במקום שהתלמידים יקנו את כתיספרם בעצמם, כפי שהיה נהוג בימים שאנחנו היינו תלמידים? בזה אפשר היה לחסוך הרבה כסף, ובתי-הספר מלוכלכים, לו היו נקיים — מילא, אבל הם מלוכלכים, ושם מתחנכים ילדים.

על הממשלה ושריה לקמץ, לקצץ ולחסוך, כדי שהחינוך, ברמותיו השונות, לא ייפגע, ואם אין די — אולי הגיע הזמן

לוקסוס, אף כי האופן שבו החוק הובא והאופן שבו מציעים כרע לבטל אותו מעידים, לכאורה, על התעלמות מחשיבות הבעיה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
מציעים לדחות, לפי שעה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני מבין מה זה "לדחות", "לדחות לפי שעה" זאת אומרת, עד שירות, והיות שהרווחה איננה נראית כאופק — וכולנו עוקבים כעניין רב אחרי הוריוכחים בממשלה על הניסיונות לקצץ בתקציב ההוצאה הציבורית, והדבר אינו נראה מבטיח ביותר — אני מניח שזה אומר לדחות לתקופה ארוכה ביותר, וזה גם אומר, עוד כמה וכמה גילאים, או שנחונם, שתישלל מהם האפשרות ליהנות מהחינוך שחוק זה נועד לתת.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני רוצה לומר לך, ש-90% או 92% מבני גילאים אלה נמצאים במסגרות חינוך.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אינני יכול להתמודד עכשיו עם המספר, אני מוכרח לומר, שאין זה המספר שאני מכיר, אבל אני חייב לקבל את קביעתך.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

92% מגילאי 3—4 נמצאים בגני-ילדים, אם אתה אומר, שתישלל מהם האפשרות ליהנות מהחוק — אני אומר לך שהיא לא תישלל, כי הם נמצאים במסגרות חינוך, מה שאחיה מציע הוא, שהם לא ישלמו.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

יותר מזה, אני חושב שתופעה, שכבר מתחילה להיות בולטת, היא הנשירה ממסגרות כאלה, כתוצאה של המצב הכלכלי. יש נשירה מגני-הילדים עקב המצב הכלכלי, אגב, הנשירה הזאת מתחילה להיות מורגשת גם בהרבה תחומים אחרים: במתנסים ובכל מיני מקומות אחרים, בגלל הקושי, אז, כמובן, אומרים לאנשים: לכו ובקשו סיוע, ועל כך דיברתי. אני חושב, שחיובם של חלקים של האוכלוסייה לבקש סיוע הוא תופעה חמורה; הוא תופעה חמורה קודם כל מבחינה חברתית, ואני חושב שהיא חמורה גם מכל בחינה אחרת.

לכן, אני מצטרף למי שכבר הציע שהחוק הזה לא יבוטל, ושההצעה לביטול החוק תוחזר לממשלה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד, רשות הדיבור לחברת הכנסת אמירה סרטי, ואחריה — לחבר הכנסת רפאל איתן, שהיה אחרון הנאמים בריון זה.

אמירה סרטי (מ"פ):

אדוני הישב-ראש, חברי הכנסת, כאשר הוחלט להרחיב את חוק חינוך חינם לגילאי 3—4, נאמר בדברי ההסבר: "החינוך בגני-הילדים הוא הכנה חברתית וחיונית ללימודים סדירים בבית-הספר, למינעת פיגור מצטבר ולסחימת פערים חינוכיים בין תלמידים, הבאים מרקע חברתי וכלכלי שונה. ככל שמקדימים לקלוט את הילד הרוך בשנים במסגרת חינוכית — כן ייטב".

אין לי ספק באמיתות הדברים. הם נכונים היום כפי שהיו נכונים לפני שנה. מה שיש להוסיף על כך הוא העובדה החינוכית הנחרצת — וכבר הוזכר אותה חבר הכנסת פלד — שהמסד מחנכו של הילד הוא בגלל הרוך, על כפיס יציב וטוב אפשר לבנות בניין-על איתן.

לחסוך — אז צריך לחסוך ברמת החיים, ולא ברמת הלימודים. ואני מקווה שמישהו יצליח להתעלות ולהגיע למסקנה הזאת, במצב הזה. שכחו את "חוסך פתו ללמד בנו", או שלא ידעו את זה, ולכן קודם כול דואגים לרמת החיים, ואחר כך מחלקים את מה שנשאר קצת פה וקצת שם. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת רפאל איתן. דברי התשובה והסיכום של השר וההצבעה יהיו בישיבה אחרת.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

ובהצבעה ישתתפו אלה שלא שמעו את הדיון.

היו"ר א' נחמיאס:

מאתר שמיצינו את סדר־היום, אני מכריז שהישיבה נעולה.

שהממשלה תקום ותאמר, שקרן לב"י תיהפך לקרן לאומית, שתרחיב את תחומי פעולתה גם למערכת החינוך הכללית, ושהעם יתרום כדי שהילדים שלו יהיו את החברה המתקדמת שלנו, לשנות דור.

אני מציע להחזיר את הצעת החוק לממשלה, ושהכנסת

תקרא לממשלה לקבוע סדר עדיפויות לאומי, ולו להקדיש כל מאמץ ואמצעי, והסדר הזה, לדעתי, צריך להיות: ביטחון, חינוך — שיכול, לעתים, להתליף את הביטחון בסדר העדיפויות — עלייה והתיישבות, הכול חייב להיות משועבד לסדר עדיפויות כזה. ואי־אפשר לומר: אין כסף — לכן ילדים יישלחו הביתה, או שלא יבואו ללמוד. הרי ההשפעה אינה נמדרת היום, ברמה של היום. ההשפעה תימדד כמה שיהיה פה בעוד 20, 30 ו־50 שנה. על זה צריך לחת את הדעת, ואם צריך

הישיבה ננעלה בשעה 19:00.